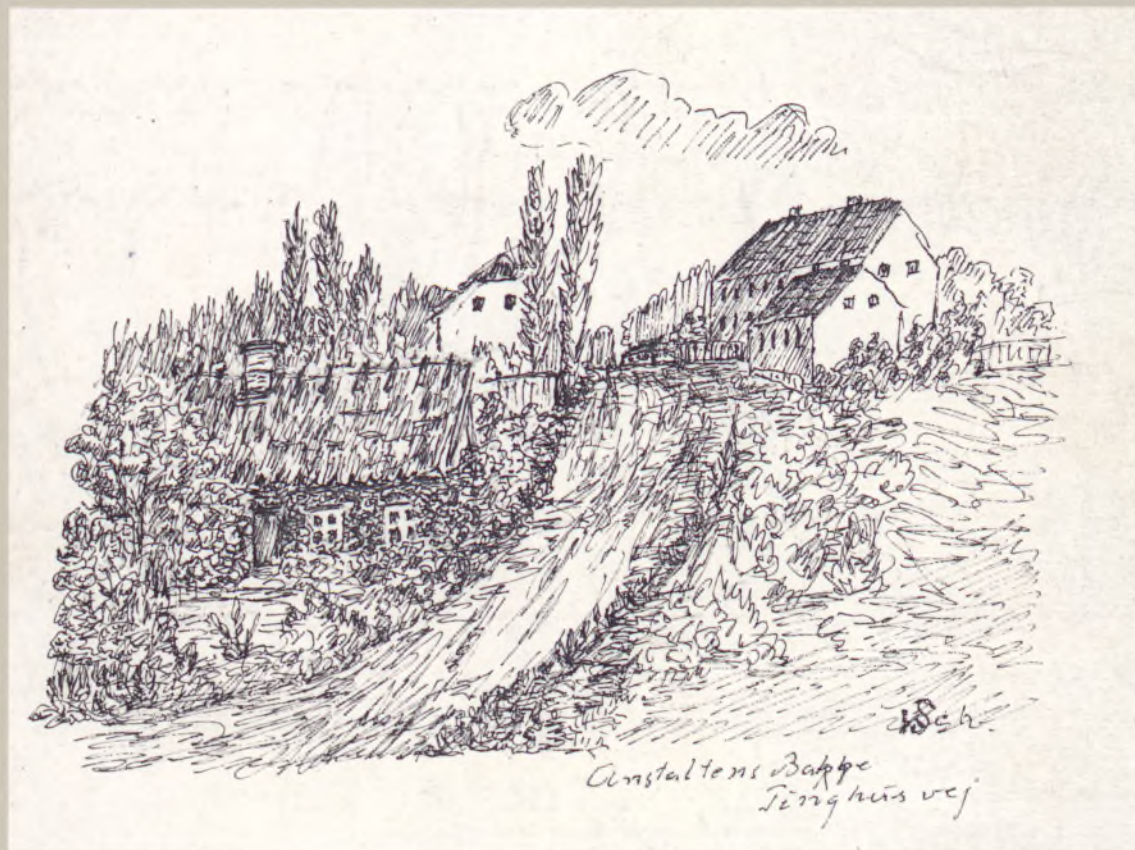

Årsskrift 2009

Fredensborg-Humblebæk lokalhistoriske forening

Årsskrift 2009

Fredensborg – Humlebæk lokalhistoriske forening årsskrift 2009

Redaktion: Bent Skov Larsen, Erik Thomsen, Find Christensen, Niels-Jørgen Pedersen

ISSN: 1602-5067

Hvor ikke andet er anført er billederne fra Fredensborg arkiverne

Portrætter af de fire borgmestre venligst udlånt fra Frederiksborg Amtsavis

Udgivet med støtte fra Sct. Georgs Gildernes lokalafdeling

Opsætning og tryk: Ilsted Tryk, Nivå

Indholdsfortegnelse

Historien om husene omkring og på rådhusgrunden i Fredensborg.....side	5
<i>Bent Skov Larsen</i>	
Asminderød – Grønholt kommune 1841 – 1970side	12
<i>Bent Skov Larsen</i>	
Fra kommunalreform til kommunalreformside	15
<i>Ole Retoft, Klaus Hækkerup, Svend Erik Christiansen og John Hemming</i>	
Humblebæks første tandklinikside	29
<i>Mogens Ifversen</i>	
Historien om gården Sønderholtside	38
<i>Bent Skov Larsen</i>	
Oplevelser på gården Sønderholtside	45
<i>Birgit Mark</i>	
Humblebæk Strandvejside	50
<i>Niels-Jørgen Pedersen</i>	

Historien om husene omkring og på rådhusgrunden i Fredensborg

Bent Skov Larsen

I december 2008 og januar/februar 2009 forsvandt de fleste af bygningerne på rådhusgrunden i Fredensborg til fordel for byggeri af et nyt indkøbscenter. Tilbage står det første rådhus fra 1919, Asylet og alderdomshjemmet, disse bygninger indrettes til boliger. I årenes løb er der sket adskillige nedrivninger og ombygninger.

Det vil derfor være naturligt at fortælle historien om de bygninger, der er eller har været på og omkring grunden og lidt om deres brug gennem tiden.

Kort over rådhusgrunden 1810.

Frederik V.'s regeringstid (1746 til 1766) var en meget aktiv periode i Fredensborgs historie med stor udbygning af byen til følge. I 1747 lod kongen opføre en **Jægergård (1)**, den lå på hjørnet af nuværende Jernbanegade og Tinghusvej. Overfor, hvor Danske Bank ligger i dag, bygges bolig **til Overjægermesteren (2)**. I forbindelse med dette byggeri blev der anlagt en ny vej fra Jernbanegade til Midtlinieporten ved Fredensborg dyrehave. Få år efter bliver dyrene dog drevet ud og haven omdannet til Slotspark. Vejen fik navnet Jagtvej eller Jægerbakken. Langs med denne vej bygges på begge sider en række huse. Først i 1857, da Tinghuset blev bygget, ændres vejens navn til Tinghusvej.

På venstre side bygges 3 huse, fasanmester Johan Gotlieb Klug opfører sit hus **Tinghusvej 5 i 1757 (3)**, huset brænder i 1908 og på grunden opføres "Det gule Palæ", der har været kommunalt ejet siden 1963. Det blev kommunens første tekniske forvaltning, og gennem årene har her været forskellige forvaltninger. Bygningen ejes stadig af Fredensborg kommune.

På Tinghusvej 7 bygger gartner Hendrik Heironimus Regner sin bolig, det var fra 1762 kongeligt marketenderi. I begyndelsen af 1800 tallet er ejeren kontreadmiral Hans Christian Sneedorff, der giver huset navnet **Betzys hytte (4)**. Huset blev revet ned og på grunden er bygget Rådhushaven.

Ole Udriders gård (5).

I 1760 bygges Ole Udriders gård. En udrider var en underordnet retsbetjent. Hidtil havde man kunnet klare sig med tingmænd ude i landdistrikterne, men på grund af Fredensborgs udbygning og den dermed stigende aktivitet, blev stillingen som Udrider flyttet fra Esrum til Fredensborg. Udrideren deltog i retssager og skulle rundt i sit distrikt for at bekendtgøre en retssags tidspunkt, indkalde vidner m. v.. Dertil krævedes hurtig befordring, og datidens hurtigste befordring var hesten. Han skulle derfor have et større areal til rådighed til græsning for sine heste og hø til vinteren. Hans grund strakte sig ud til Kirkeledshuset langs med slotsparken og omfattede hele det areal, der i dag udgør Tinghusets grund, og de 3 veje Dronning Louises allé, Kong Christians allé og Olaf Poulsens allé. Dette område blev opkøbt af grosserer Francis Zachariae i 1894 og udstykkes 1903. Vejen til Ole Udriders hus gik fra Kongevejen, i dag Helsingørsvej, og ind til huset, og Tinghusvej fik ved den lejlighed det knæk, vi kender. Der bygges langt senere huse på begge sider af den del af Tinghusvej. Husene på sydsiden bl. a. villa Sofie fra 1860 opkøbes af kommunen. En enkelt af disse

villaer,”Ingrid”, rives ned i forbindelse med anlæggelse af Wendorfsvej i 1980’erne. Nu er de alle forsvundet.

Asylet og Alderdomshjemmet. Tinghusvej 4 (6)

På højre side af Tinghusvej bygger i 1761 tømrersvend Peder Larsen sit hus. Dette hus havde i løbet af de næste 50 år 11 ejere, inden det 1821 sælges til Johan Frederik Voss, han skænker i 1824 huset til hospital for sognets fattige. Sammen med en fond fra 1820, stiftet af Jørgen Balthesar Winterfeldt, gav det bolig til nogle af sognets fattige. I fundatsen fra 1831 står: *”Denne Stiftelse skal kaldes det Winterfeldt – Vossiske Hospital på Fredensborg til bedste for 16 gamle, affældige og forladte Fattige af Fredensborg, Asminderød og Grønholt Sogne.”* Efter få år udbygges huset til at rumme 32 fattige. Selv denne udvidelse viste sig ikke at være tilstrækkelig, og i 1866 udvides med en større bygning, der blev bolig for nu omkring 60 fattiglemmer. Under forskellige navne og med adskillige ombygninger er det hjem for kommunens ældre, til de flyttes til Hegels Minde i 1986. Der er nu forskellige forslag til bygningernes anvendelse, blandt andet at indrette det til foreningshus. Det blev en del af rådhuset, i daglig tale kaldet ”Borgmestergangen”.

Det oprindelige Asyl blev i stueplan indrettet til forvaltninger, på første sal åbner 1. oktober 1986 ”Tingskolen”, der var et åbent center for enlige mødre. 2002 beslutter byrådet at sælge huset. Dets nye ejer restaurerer bygningen med respekt for dens oprindelse i 1761.

Rådhusbygningen Tinghusvej 6

Til 1920 havde sognerådet holdt deres møder i alderdomshjemmets spisesal, og forvaltningen, som bestod få medarbejdere havde haft lokale samme sted. I 1919 nedlægges grundstenen til en ny rådhusbygning på Asylets grund. Arkitekt var M. P. Madsen, Hillerød. Det nye rådhus indvies 22. marts 1920. I en sidebygning var der brandstation, og på 1. sal indrettes i 1924 kommunens første folkebibliotek. Uden nævneværdige ændringer fungerer denne bygning som rådhus med lokaler til forvaltning og mødelokale for sognerådet. Da pladsen blev for trang opføres en pavillon i 1960’erne; men det blev mere og mere klart, at en udbygning af Rådhuset var nødvendig.

Skovly (7):

På Tinghusvej 8 overfor Ole Udriders gård lå tidligere et hus bygget af kvartermester Andreas Gjerhardt i 1762. Gjerhardt var kongens befalingsmand over de matroser,

Tinghusvej 8, "Skovly" i baggrunden alderdomshjemmet og rådhuset fra 1919. Skovly bliver revet ned i forbindelse med rådhusudvidelsen 1974.

der altid skulle stå til rådighed ved Skipperhuset, hvis hoffet ønskede at sejle. Huset blev senere købt af hofviolon – Kgl. Kapelmusikus - Degen, og efter få år overtages det af Elisabeth Both, der var søster til en af hoffets fasanmester og løber. Ejer-rækken viser, i hvor høj grad Fredensborg den gang var udbygget af folk tilknyttet hoffet. Det gik dog over til mere borgerlige ejere. 1880 blev huset værtshus med navnet "Skovly", blandt gæsterne kaldet "Røven". Huset overgik i sine sidste år igen til private. Købt af kommunen 1968 og indrettet til husvildebolig.

Da sognerådet besluttede at rive huset ned i forbindelse med rådhusudvidelse 1974, var der modstand imod det. Det kom til udtryk i ugeaviserne. Lokalhistorikeren Kaj Strandberg gjorde opmærksom på husets historie i "Avisen for Fredensborg og Humlebæk" under overskriften "Bevaringsværdigt...", gør han opmærksom på, at huset i stedet burde restaureres, for det er ikke en tilfældig udtalelse af et medlem i Sognerådet "Det er ikke bevaringsværdigt", der bør udløse en beslutning om nedrivning. Man burde i stedet lade opmåle de resterende gamle huse i Fredensborg og lave en bevaringsplan. "Ordet bevaringsværdigt får mig til at se rødt, i sig selv siger det, at der kan være

tanke om at bevare, men kun de, der har fag og studium har en mulighed at sætte et "ikke" foran: Alle andre, der fælder en sådan dom er efter min mening ikke bevaringsværdige", slutter Kaj Strandberg sin artikel. På samme grund var i 1950'erne opført to boligblokke.

Lille Wendorff, Helsingørsvej 5 (8)

I 1765 får Kammerherre Ferdinand von Krogh en stor grund, han flytter fra byen kort efter. Lille Wendorf blev bygget i flere omgange, den ældste del af bygningen er fra 1783, opført af overhofmarschal Carl Ernst von Schack, der opkaldte huset efter sit fødested Wendorf i Mecklenburg. Grunden strakte sig fra Kongevejen – Helsingørsvej - og til bagsiden af asylet og Skovly. Huset var fra 1787 ejet af oberst Diedrich Adolph von der Recke, han var landinspektør og havde ansvaret for opmåling af jorden i mange landsbyer i Nordsjælland ved udflytning og udskiftning i forbindelse med landboreformerne 1788. Han byggede også modelskolen i Langstrup og den ældste skole i Humlebæk. Senere ledede han arbejdet med bygning af Esrum kanal, og fra

Lille Wendorf, bygget i flere omgange efter 1783, købt af kommunen i 1946, Bygningen fredet 1971

1810 byggeri af kaperhavn i Humlebæk. I en kort periode 1900 til 1905 er her en lille privatskole, der ledes af Frederikke Louise Begtrup. I 1946 køber kommunen ejendommen af enkefru Styhr, med den klausul at ejendommen ikke må røres i 25 år.

Ved et møde i byrådet maj 1970 er en påkrævet udvidelse af rådhuset på dagsordenen, og der drøftes her at rive Lille Wendorff ned i forbindelse med rådhusudvidelsen. Det får igen Kaj Strandberg og andre til tasterne, og der er mange forslag til husets benyttelse. Der tales om foreningshus, håndværkerstiftelse, udvalgsværelser og byrådssal; men at rive det ned, kan der ikke være tale om. I 1971 fredes huset, det restaureres og indrettes til 6 pensionistboliger 1979.

Rosingsminde, Helsingørsvej 3.

Grunden er udstykket fra Lille Wendorff. Huset blev opført i 1873 af Marianne og Otto Schwartz. Det blev bygget i engelsk-gotisk renæssancestil af arkitekt Johan Daniel Herholdt (1818 – 1902). Han blev påvirket af sine lærere på akademiet Gottlieb Bingesbøll og G. F. Hetsch. Kendte bygningsværker af ham er Universitetsbiblioteket i Fiolstræde og Toldkammerbygningen i Helsingør.

Navnet Rosings Minde fik huset til minde om skuespillerparret Michael og Johanne Katrine Rosing, der var Marianne Schwartz's bedsteforældre.

Villaen var i familiens eje til 1978, da kommunen købte den. Byrådet vedtog at rive den ned i forbindelse med endnu en udvidelse af rådhuset." Selskabet til bevaring af gamle huse i Fredensborg" mente, at huset var bevaringsværdigt, da det var en af de få villaer af arkitekt Herholdt, der var tilbage. Bygningen blev fredet, og en istandsættelse blev iværksat med støtte fra Statens bygningstilsyn.

I 1984 indviedes det som dagcenter. Fra 1997 har det været psykiatrisk støttecenter.

Vandtårnet Tinghusvej 4:

Det er bygget på byens højeste punkt 1905 og var byens vandtårn til 1974. Herefter var det skorsten til rådhusets varmecentral. I forbindelse med møder om rådhusets fremtidige benyttelse blev det foreslået at anvende det til udstilling af kommunens kunstsamlinger af Ib Andersen og DES Asmussen.

Som drøftet på byrådsmødet maj 1970 var en udvidelse af rådhuset nødvendig. På de følgende møder drøftes og besluttes udvidelsen. 1. etape tages i brug 1974, medens 2. etape med 1. sal og kantine i kælderen står færdig i 1982.

Rosingsminde bygget 1873 af Marianne og Otto Schwartz, arkitekt Johan Daniel Herholdt. Bygningen fredet 1979.

Ved kommunesammenlægningen i 2006 forlades rådhuset til fordel for rådhuset i Kokkedal. Ved flere møder drøftes brugen af rådhusets bygninger, der er forslag om boliger, forretninger og lokaler til kulturelle formål. Resultatet blev salg og indretning af boliger i rådhuset fra 1919 og alderdomshjemmet samt nedrivning af de 2 rådhusudvidelser og bygning af flere forretninger til byen.

Kilder:

Kaj Strandberg: Byen Fredensborg og dens borgere

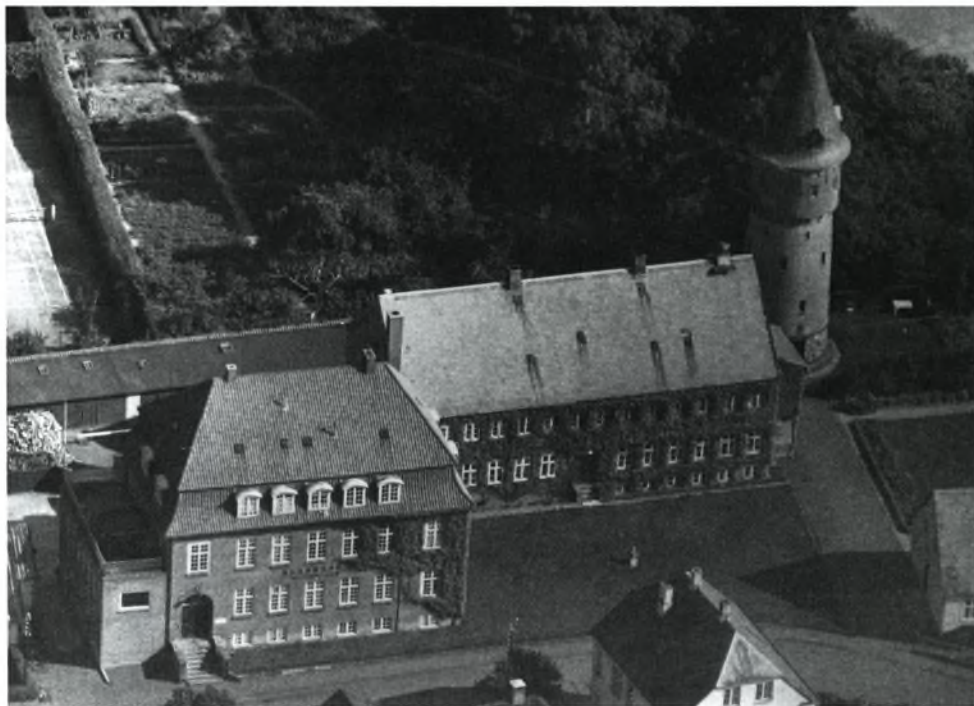
Valdemar Seeger: Fredensborg

Karen Lisbeth Poulsen: Rosingsminde

Læg fra Fredensborg arkiverne

Asminderød – Grønholt kommune 1841 - 1970

Bent Skov Larsen

Rådhuset luftfoto 1952

Rådhuset fra 1919, alderdomshjemmet 1866 og Vandtårnet 1905. Taget på "Det gule palæ" i forgrunden.

Asminderød – Grønholt sognekommune har eksisteret fra sognekommunernes oprettelse i 1841.

Oprindelsen var de 2 sogne, Asminderød og Grønholt. Asminderød sogn omfattede hele området fra Fredensborg og ud til kysten, og Grønholt sogn var området

omkring Sørup, Grønholt og Lønholt. I 1868 var Humlebæk kirke blevet bygget, men først 1. april 1933 udskiltes Humlebæk sogn.

Efter besættelsen begyndte en større udbygning i kommunen, fra de 2 bysamfund Humlebæk og Fredensborg var der gode forbindelser til arbejdspladser i København, og det betød at kommunens indbyggertal steg kraftigt fra ca. 7000 indbyggere i 1949 til 20.000 ved kommunalreformen i 2006.

En sådan befolkningstilvækst stillede store krav til kommunens administration og de valgte sogneråd, fra 1970 byråd.

Hvad angår opkøb af arealer til udbygningen, var kommunen på forkant med udviklingen. Allerede i 1943 havde man opkøbt jord fra Krogerup til byudvikling omkring Ny Strandvej nord for Humlebæk station. Dette areal byggemodnes og udstykkes i 1950'erne. Det første sociale boligbyggeri "Blokkene" blev også bygget umiddelbart efter besættelsen. I Fredensborg blev "Parken" påbegyndt i samme periode.

I 1950'erne og 1960'erne fortsatte man med opkøb af jord. I Humlebæk således jorden omkring det nedlagte Humlebæk teglværk, samt gårdene i Torpen: Baunebjerggård, Boserupgård, Bodegård, Bryderupgård, Biviumgård og Bannebjerggård, samt dele af jord fra gårdene i Daugløkke.

I Fredensborg blev opkøbt arealer fra Asmundshøj, Lystholmgård samt Højvangen. Her var der også en del private opkøb fra Hardy Hansens frugtplantage og Maglegården i Endrup samt Dannevang og Wilhelmsro.

I 1960 – 61 blev der udskrevet byplankonkurrence i Humlebæk, den blev vundet af Skaarup og Jørgensen, denne byplan gav ikke anledning til nogen større debat.

En tilsvarende byplan for Fredensborgs bymidte i 1964 gav, da den blev fremlagt til offentlig høring, anledning til oprettelsen af "Selskabet til bevaring af gamle huse i Fredensborg", der meget kraftigt gik ind i debatten.

*"Formanden Ruby Warmisley, sammen med forfatteren Ole Juul, med mange flere, heriblandt kendte udenbys arkitekter, drog i 'felten' mundtlig som skriftlig: Personligt kan jeg i dag forestille mig, at en og anden, hvis vedkommende da ellers er i live, ikke er helt glad for det sprog, der blev anvendt den gang".** skriver fhv. kommunaldirektør Laurits Andersen i sine erindringer.

Den omfattende byplan blev taget op til fornyet behandling i sognerådet og fremsat igen i en revideret form i 1969.

Udviklingen gjorde at kommunen i 1962 oprettede egen Teknisk Forvaltning, der i årene efter fik mange opgaver. De 2 skoler i Humlebæk og Fredensborg gennemgik i

1950'erne en større udbygning. I 1962 blev 1. etape af Asminderød skole taget i brug og 1. august 1970 1. etape af Baunebjergskolen.

Daginstitutioner i perioden var til dels private, således Dronning Louises Børneasyl i Fredensborg, der blev udbygget med et par institutioner. I Humlebæk var der Kronprinsesse Louises Børneasyl ved Humlebæk skole på Gl. Strandvej, det blev i 1956 afløst af Humlebæk børnehave på Solvangsvej. I 1960'erne byggede Sct. Georgsgilderne vuggestue, børnehave og fritidshjem på Solvangsvej.

Sognerådet var i perioden fra de politiske lister blev indført ved valgene 1908 domineret af de borgerlige partier. Fra 1909 til 1933 var sognerådsformanden gård-ejer Jens Børgesen, Langstrup, der var konservativ Herefter havde Socialdemokratiet med trafikassistent Hans Jørgen Mikkelsen, Humlebæk, formandsposten i en enkelt periode. Fra 1937 til 1958 var gårdejer Jørgen Jørgensen, Lønholt, sognerådsformand, og fra 1958 til 1970 gårdejer Karl Larsen, Kollerisgård, i Grønholt, begge var fra partiet Venstre. De fleste politiske partier var repræsenteret i sognerådet, kommunisterne kun i 2 perioder lige efter besættelsen. I 2 perioder fra 1962 til 1970 var De radikale uden repræsentation.

I 1954 fik en upolitisk liste "Den frie Vælgerforening" indvalgt 1 mandat i sognerådet. Partiets valgte tema var den manglende Teknisk Forvaltning. Der blev hævdet, at kommunen af den grund ikke fik løst spildevandsproblemet i Humlebæk. Listen opnåede ikke valg til byrådsvalget i marts 1970.

Ved valget i marts 1966 blev der som følge af modstanden mod byplanen for Fredensborg dannet endnu en upolitisk vælgerforening, som fik navnet "Borgerlisten", den fik valgt 4 mandater. Det medførte, at der i Sognerådet i perioden 1966 – 1970 var nogen turbulens. *"Det feg med stærke udtryk og personangreb ved enhver lejlighed, og Asminderød – Grønholt kommune var utvivlsomt den mest omtalte kommune i pressen i de år. Der gik skår i min ide om, at sognerådsmedlemmer og kommuner skal udfolde alle mulige bestræbelser på at bevare en vis værdighed".**

**Kilde: Laurits Andersen "Laurits fortæller". Erindringer fra et langt liv*

Fra kommunalreform til kommunalreform

1970 - 2007 Fredensborg – Humlebæk kommune

Her lader vi de fire borgmestre i perioden få ordet, for at belyse træk fra deres periode og sætte fokus på vigtige beslutninger.

Borgmester Ole Retoft, socialdemokratiet, 1.4 - 1970 – 31.12 – 1977

I perioden 1965 til 1969 arbejdede regering og Folketing på planerne om en ændret struktur for landets kommunale sektor, der skulle tilpasses den igangværende opbygning af velfærdssamfundet.

Det eksisterende antal på ca. 1400 kommuner skulle for at blive bæredygtige enheder erstattes af et betydeligt mindre antal på ikke under 5000 indbyggere, således at de hver skulle kunne bære skole, plejehjem, børneinstitutioner m.v.

Resultatet af kommunalreformen blev 275 kommuner med en overbygning på 14 amtskommuner.

Vor kommune forblev efter reformen stort set uændret med et indbyggertal på ca. 13.000 og med ca. samme areal.

Ved kommunevalget i marts 1970 blev Socialdemokratiet kommunens største parti med 5 mandater. De radikale fik 1 mandat, medens Venstre, De konservative og Borgerlisten fik hver 3 mandater.

Vi fejrede vor valgsejr med en fest i min kones og mit hus i Humlebæk, og midt under festen dukkede de valgte repræsentanter for Borgerlisten op og tilbød at støtte mig som borgmester for kommunen. Flertallet var dermed sikret, og efter en forhandling enedes vi om at tilbyde De radikale deltagelse i konstitueringsgruppen.

Ved det konstituerende byrådsmøde valgtes jeg som borgmester, Birgit Wolff (R) blev formand for Kulturudvalget, Kjeld Sørensen (S) fik teknisk udvalg, Måløe-Jespersen (Borgerlisten) blev socialudvalgsformand, medens Hans E Damsgård (Borgerlisten) blev formand for planlægningsudvalget, som det besluttedes at oprette.

Af de 15 medlemmer, der valgtes havde kun 3 tidligere deltaget i kommunalpolitisk arbejde.

Da byrådet fandt kommunenavnet ”Asminderød-Grønholt” forældet og ikke specielt retvisende, vedtog man at søge navnet ændret til ”Fredensborg-Humlebæk”, hvilket kunne blive besværligt, da ministeriet principielt ikke ønskede dobbeltnavne. Forslaget blev dog godkendt af ministeriet, og kommunenavnet herefter vedtaget ændret.

Ole Retoft

I forbindelse med valget i 1974 havde byrådet besluttet at forøge antallet af byrådsmedlemmer til 19, og her opnåede Socialdemokratiet 5 mandater, Radikale 1, Konservative 2, Venstre 4, Borgerlisten 3, medens SF og Kommunisterne hver fik 1 mandat og Fremskridtspartiet 2. Jeg genvalgt som borgmester.

I løbet af mine 8 år som borgmester gennemførte lovgivningsmagten en lang række betydningsfulde strukturændringer i den kommunale sektor.

Ifølge zonelovgivningen udarbejdedes kommuneplan, lokalplaner og på amtsligt niveau regionsplan.

”Fingerplanen” fra 1947, der fastlagde byudviklingen for hovedstadsområdet, blev gennem disse planer implementeret.

Byråd 1. april 1970 – 31. Dec. 1973

Kjeld Sørensen (A), Klaus Hækkerup (A), Svend Jensen (A), Anders Schack (A), Birgit Wolf (B), Leif Christensen (C), Jørgen Linde (C), Edith Topp (C), Poul Larsen (V), Karl Larsen (V), Jens Heilesen (V), Hans E Damsgaard (Borgerlisten), H. Maaløe Jespersen (Borgerlisten); Lauritz Andersen (kommunaldirektør), Ole Retoft (A), O. Saxtorph Kofod (kommuneingeniør).

Fraværende 1 medlem fra Borgerlisten.

I vor kommune blev det i lighed med tilsvarende bestemmelser i de andre kommuner langs Øresundskysten nord for København i samarbejde med fredningsnævnet bestemt, at der skulle bevares grønne kiler fra Øresundskysten ind i landet, hos os Dageløkkekilen og Kelleriskilen.

På det sociale område blev en række ydelser, hvor kommunen tidligere havde modtaget refusion fra statskassen, nu kompenseret via bloktilskud, hvilket gav kommunen større økonomisk frihed.

Byrådet fandt, at man savnede busforbindelser på tværs af kommunen til Hillerød, og da ingen af busudbyderne kunne imødekomme vore ønsker, besluttede byrådet at købe de nødvendige busser for selv at stå for den tværgående busdrift. Busdriften blev ved Hovedstadsrådets etablering overtaget af rådets trafikselskab.

Igennem mine 8 år som borgmester i Fredensborg-Humlebæk kommune passede jeg min advokatforretning i København, men jeg måtte erkende, at et job som borgmester også i en ret lille kommune er et heltidsjob, og ud fra denne erkendelse måtte jeg vælge imellem politisk virksomhed og mit civile job som advokat, og jeg valgte advokatvirksomheden. Jeg stillede derfor ikke op som borgmesterkandidat ved valget i november 1977, men fortsatte i valgperioden 1978-82 som almindeligt byrådsmedlem.

Fra 1982 indvalgte jeg i Frederiksborg Amtsråd, og afsluttede endelig min deltagelse i det politiske arbejde den 1. januar 1994.

Som en afslutning på disse bemærkninger om min tid som borgmester i Fredensborg-Humlebæk, skal anføres, at jeg ser tilbage på et godt og tillidsfuldt samarbejde med kommunens mange dygtige og loyale embedsmænd, hvoraf jeg fortsat betragter flere som mine personlige venner.

Borgmester Klaus Hækkerup, socialdemokratiet 1.1 - 1978 – 30.03. – 1988

Fredensborg-Humlebæk kommune var fra 1970 en kommune i rivende udvikling. Befolkningstallet var 13.235 da Ole Retoft blev borgmester. Jeg kom selv i byrådet i 1972 og blev borgmester i 1978. Da var befolkningstallet steget til 16.931 indbyggere (1. januar 1978), og da jeg forlod borgmesterposten i 1988, var befolkningstallet 18.536. I løbet af de 18 år var der tale om en befolkningstilvækst på 40 %.

Tidligere byråd (sogneråd) havde gennem fremsynede opkøb sikret kommunen den jord, hvor byudviklingen skulle finde sted. En politik, der blev fortsat efter 1970

Klaus Hækkerup

Byråd 1978 – 1981:

Jytte Jepsen (DKP), Ole Andersen (SF), Erik Olsen (A), Kirstine Bendtzen (A), Ole Retoft (A), Kjeld Sørensen (A), Birgit Wolf (B), Hans Jørgen Hende (C), Jørgen Linde (C), Jytte Olsen (C), Jørgen Simonsen (C), Povl Larsen (V), Bjarne Wulf (V), Preben Goth (V), Mogens Jøger (V), Poul W. Petersen (Z), Birgit Larsen (Borgerlisten), Karen Nielsen (Borgerlisten), Lauritz Andersen (kommunaldirektør), Klaus Hækkerup (A), O. Saxtorph Kofod (stadsingeniør)

og som betød, at det til enhver tid siddende byråd kunne styre udviklingen og sikre kommunen såvel nye boliger som nye erhvervsområder i et roligt udviklingsforløb.

Kommunen havde to hovedbyer: Fredensborg og Humlebæk. Det kunne i virkeligheden godt have været to selvstændige kommuner, men var nu engang én kommune, og for at sikre sammenhængskraften gjorde kommunen det til en grundregel, at der skulle være balance mellem de to bysamfund. Heldigvis havde byerne begge et markant byggeri. I Fredensborg dronningens slot og i Humlebæk kunstmuseet Louisiana. Begge dele anerkendte turistmål såvel nationalt som internationalt.

Rådhuset lå fra gammel tid i Fredensborg. Med et afdelingskontor i Humlebæk med de borgervendte funktioner (skat og social service) sikredes borgerne i de to bysamfund en ensartet service. Udbygningen af skoler og daginstitutioner skete da også på skift i de to bysamfund, naturligvis inden for de økonomiske rammer, der var til rådighed.

Som nævnt var balancen vigtig, og da en gruppe borgere i Fredensborg begyndte at samle ind til en svømmehal, fik jeg travlt med at dreje forventningerne i en anden retning. Det beløb, der var samlet ind, var alt, alt for lille til en svømmehal, så kommunen skulle i givet fald betale næsten hele anlægsudgiften. Hertil kom at de årlige driftsudgifter ville løbe ganske betragteligt op. Og sidst - men ikke mindst - skulle Fredensborg have en svømmehal, ja så skulle Humlebæk selvfølgelig også. Og så blev det for alvor dyrt. I min familie tog vi ofte til svømmehal i Hillerød eller Helsingør. Den løsning måtte de øvrige borgere i kommunen også affinde sig med. Byrådet støttede til gengæld, at der blev givet kommunal svømmeundervisning ved Bjerrestrand i løbet af sommeren.

Venskabsbysamarbejdet har for mig altid været en del af en aktiv kommunalpolitik. De internationale forbindelser kunne gennem et sådant samarbejde styrkes og udvikles på egentligt folkeligt plan, parallelt med den udvikling, der foregik mellem staterne og mellem erhvervslivet i landene.

I Fredensborg-Humlebæk havde vi venskabsbysamarbejde med Berleburg i Tyskland og Håbo i Sverige, og vi ønskede at udbygge det nordiske samarbejde. I første omgang ved at udvide med en norsk venskabsby. I 1979 fandt vi frem til Nittedal kommune. Den havde tidligere været en landbrugs- og især skovbrugskommune med mange savværker og anden træindustri. Men samfundsudviklingen og den tætte beliggenhed ved Oslo havde medført, at den nu var blevet en forstadskommune til Oslo, som Fredensborg-Humlebæk var det til København og Håbo til Stockholm.

Forståelse, gensidig sympati og et stærkt ønske om at fremme det nordiske samarbejde førte til et godt og udbytterigt venskabsbysamarbejde mellem de tre kommuner.

Kommunens kollektive transport fungerede på mange måder fint. Humlebæk blev betjent af Kystbanen mellem København og Helsingør og Fredensborg af "Lille Nord" mellem Hillerød og Helsingør. I Ole Retofts borgmestertid fik vi oprettet en busforbindelse mellem Humlebæk, Fredensborg og Hillerød. Senere blev forbindelsen overtaget af Hovedstadens Trafikselskab, HT. Der var et ønske om en mere

effektiv og billigere trafikbetjening i aftentimerne, og disse ønsker førte til kontakt med HT om oprettelse af en Telebus i kommunen. Efter nogen drøftelse frem og tilbage sagde byrådet ”ja”. Der var selvfølgelig en vis indkøringsperiode, og reglerne skulle lige læres først: der kunne ringes og bestilles afhentning, og så kom telebussen som enhver anden bus. Men det var ikke en taxa, så hvis ikke man var der til bestilt tid kørte den igen. Det gav lidt problemer i begyndelsen, men efterhånden virkede det fint, og vi fik en god transportbetjening af såvel landområderne som byerne. Og telebussen kører stadig!

En af de største udfordringer i min borgmestertid var udvidelsen af Louisiana. Selve udvidelsen blev finansieret af private donorer, men det var kommunen, der skulle tage stilling til en lokalplan, der gav mulighed for udvidelsen. Det var ikke populært hos naboerne, der ofte med rette følte sig generet af de besøgende og måske især af parkeringen på de tilstødende villaveje. Her over for stod, at det selvfølgelig var nødvendigt at give museet udfoldelsesmuligheder. Opgaven blev løst, men krævede en betydelig diplomatisk og målrettet indsats, bl.a. for at sikre bedre parkeringsforhold ved museet og holde vejene nogenlunde fri, så brandbiler og ambulancer i påkommende tilfælde kunne nå hurtigt frem.

Befolkningstilvæksten krævede som nævnt flere og bedre pasningsmuligheder for de små børn og tidssvarende undervisningsmuligheder for de lidt ældre. I de første 5 år af min borgmestertid tog vi 14 nye daginstitutioner med i alt 620 pladser i brug. Det lykkedes efterhånden at få bugt med ventelisterne, og jeg erfarede senere, at det var en væsentlig årsag, når unge familier skulle beslutte sig for, hvor de ville bo med deres børn. Det var ikke skatterne eller de trafikale forhold, der var afgørende. Det var børnepasningsmuligheden. På skoleområdet startede vi på Endrupskolen allerede i Ole Retofts borgmestertid og Langebjergskolen blev det min opgave at få startet. På Langebjergskolen endda med jordvarme, som dengang var et af de største og også første jordvarmeanlæg i Danmark. Det er desværre senere lukket.

Da jeg tiltrådte som borgmester d. 1. april 1978, var jeg lige fyldt 35 år og var dermed en af landets yngste borgmestre. Når det overhovedet kunne lade sig gøre i en kommune som Fredensborg-Humblebæk, hang det utvivlsomt sammen med befolkningstilvæksten og den foryngelse af vælgerne, den medførte. De mange unge familier, der flyttede til kommunen, valgte instinktivt en borgmester, der som dem selv havde børn i daginstitution og skole. En, der selv havde problemerne inde på kroppen, og som aktivt ville løse dem.

Det var en udfordrende og krævende – men også spændende - opgave, at være borgmester og sammen med aktive byrådskolleger og dygtige embedsmænd præge kommunens udvikling igennem 10 år.

Borgmester Svend Erik Christiansen, socialdemokratiet 1.4 – 1988 – 31.12 – 1997

Perioden var præget af, at den daværende regering brugte kommunernes økonomi som spareobjekt, når statsfinanserne havde det skidt. Den ene besparelsesbølge efterfulgte den anden, så det var ikke altid let at finde penge til de mange ønsker, Fredensborg - humlebækkerne havde.

Boligbyggeriet gik i stå. Kommunen havde endda lige før krisen for alvor satte ind i 1988 (kartoffelkuren) byggemodnet en del parcelhusgrunde især i Fredensborg. Grundene stod stort set usolgte i den nærmeste 10 års periode til stor skade for kommunens kassebeholdning.

Det var ejerbolig/parcelhusområdet, der for alvor gik i stå. Det var stadig muligt at bygge almennyttigt og i mindre grad andelsboliger, men da vi politisk havde indgået forlig om at bygge ca.100 nye boliger om året, og at det skulle være 1/3 af hver boligtype, blev der simpelthen bygget færre boliger i perioden, end planlagt.

Det betød halvtomme skoler og forslag om, at Fredensborg skole og Baunebjergskolen skulle lukkes. Heldigvis holdt byrådet fast i de 6 skoler i kommunen, og det har senere vist sig, at det var en ganske klog beslutning.

Noget af det sværeste at styre i perioden var behovet for daginstitutionspladser. I 1988 regnede alle i byrådet med, at udbygningen af daginstitutionerne var færdig, og at antallet af pladser passede til efterspørgslen. Men det skulle vise sig at være helt forkert. Børnetallet var ikke voldsomt stigende, men det var derimod efterspørgslen. Ved tiårets slutning passede daginstitutionerne 98 % af alle børn i alderen 1 – 6 år mod ca. 60 % tidligere. Baggrunden herfor var, at antallet af kvinder, der ville på arbejdsmarkedet, simpelthen eksploderede. Kommunen havde meget få penge og kunne kun lige akkurat følge med efterspørgslen. Der blev anvendt tomme skolelokaler (heldigvis faldt antallet af skolebørn nemlig i perioden), barakker, opkøb af døgninstitutioner fra amtet og meget mere, kun fantasien satte grænser, men det lykkedes. Antallet af pladser blev faktisk fordoblet i dette tiår fra ca. 700 til ca. 1200 daginstitutionspladser

Svend Erik Christiansen

Byråd 1990 – 1993

Hans Jørgen Hende (C) Erik Olsen (A), Bjarne Wulff (V), Steen Løllike (kommunaldirektør), Henrik Ditlev Jørgensen (C), Poul Sloth Hansen (B), Lissy Holtegaard (F), Elin Drevsbølt (sekretariatschef), Niels Bloch Jespersen (A), John Hemming (C), Thomas Lykke Pedersen (A), Preben Goth (V), Hanna Jensen (A), Ib Harald Nielsen (A), Povl Larsen (V), Karen Rud Mortensen (A), Ole Andersen (F), Ulla Hardy-Hansen (C), Svend Erik Christiansen (A), Karin Falkencrone (V) Steen Larsen (Z)

I 1990'erne lod det sig ikke længere skjule, at Fredensborg Bymidte var blevet efterladt i et tomrum efter den planmæssige fadæse i slutningen af 1960-erne. Byen var præget af dårlig vedligeholdelse, trafikkaos og tomme forretninger.

Den første anledning til at gøre noget ved bymidten kom i anledning af regentparrets sølvbryllup i 1992. Bevaringsforeningen fik kommunen med på den ide, at Slotsgade og rondellen ved Hillerød vejkrydset burde udføres, ud fra de grundelementer som var tænkt i 1788, men aldrig gjort færdige. Gaden skulle etableres i form af en folkegade. Det lod sig naturligvis ikke gøre uden de offentlige myndigheder, - Fredensborg Humlebæk kommune, Vejdirektoratet, Frederiksborg Amt,

Slots- og Ejendomsstyrelsen m.fl.- bidrog med omprioriteringer, mageskifter og en stor arbejdsindsats. Gaden stod klar ved sølvbrylluppet i 1992, og der blev holdt en flot indvielse med karetkørsel, balletdans, orkestre og ca. 10 000 mennesker i byen.

Herefter var vejen banet for en byfornyelsesproces i resten af Fredensborg, så byen kunne få et tiltrængt ansigtsløftning. Byrådet besluttede sig for at lave en arkitektkonkurrence om renovering af byen med en rundkørsel ved Jernbanegade, vejoplægninger og etablering af gågade. Bevaringsforeningen, Handels- og Håndværkerforeningen var med i bedømmelseskomiteen. Efter arkitektkonkurrencens afslutning kunne kommunen sælge et stort grundstykke midt i byen. Med bl.a. disse penge, lykkes det at gennemføre renoveringsplanen. I 1997 var vi færdige, og gågaden var blevet indviet af regentparret.

Fredensborg-Humlebæk kommune bestod som bekendt af to byer, der er nogenlunde lige store. Hver gang der blev foretaget en investering i Fredensborg, skulle der helst forgå noget tilsvarende i Humlebæk og vise versa. Humlebæk Centeret, der var etableret i begyndelsen af 1970-erne, havde nogle yderst komplicerede ejerforhold, og endda en indbygget klausul om, at der ikke måtte være 2 forretninger af samme slags i centeret. Det var derfor nødvendigt, at kommunen erhvervede nogle arealer udenfor centeret, hvor det var muligt at opføre konkurrerende forretninger, samtidig med at ejerkredsen blev påvirket til at løse klausulerne. Efter ejerforholdene var afklaret (det tog faktisk 8 år), blev der lavet en arkitektkonkurrence tilsvarende den i Fredensborg, og det lykkedes i 1998 at få besluttet renoveringen af bymidten, som senere er blevet realiseret.

Ud over sølvbrylluppet oplevede vi i perioden at fejre dronningens 50 års fødselsdag, prinsens 60 års dag, dronningens 25 års regeringsjubilæum, prins Joachim og prinsesse Alexandras bryllup, prinsesse Anne Maries og kong Konstantins sølvbryllup, prinsesse Benedikte og prins Richards sølvbryllup, præsident Clintons besøg, Slottets 275 års jubilæum m.m.

Hver gang lykkedes det at lave en by - og folkefest i Fredensborg by. Det lykkedes at få Handels og Håndværkerforeningen til sammen med kommunen at gøre begivenhederne til folkefest..

Specielt brylluppet mellem prins Joachim og prinsesse Alexandra var en stor begivenhed. Hoffet havde nok at gøre med selve brylluppet i Hillerød og arrangementerne inde på slottet, så de bad kommunen, som nu var meget erfarne med royale fester, om at styre alt hvad der foregik udenfor den indre slotsgård. Vi havde bl.a. lavet et

arrangement for de ventende tilskuere, der gik ud på, at alle korpsene og delingerne marcherede gennem byen i en nærmere bestemt rækkefølge.

Fredensborg Slots 275 års jubilæum i 1997 med kopi af et fyrværkeri, der var foregået i 1700 tallet i parken, var en kulmination af de mange royale og officielle begivenheder, der havde gjort 90-erne i Fredensborg til et utroligt festligt årti.

I 1950, 60-erne var der fakkeltog i Fredensborg den 4. maj i forbindelse med befrielsen. Denne tradition blev med turistforeningen som drivkraft genoplivet i 1990, men nu i anledning af regentparrets årlige indflytning på slottet Denne tradition er siden fortsat

Louisiana i Humlebæk blev en større og større succes i 10-året. Alle byer med respekt for sig selv ønskede sig et Louisiana, men ingen byer eller museer er bare kommet i nærheden af Louisianas berømmelse. Der var vedvarende udbygninger af museet og gentagne besøgsrekorder. Det gav naturligvis kolossale parkeringsproblemer i området omkring museet. Selvfølgelig var udbygningerne topprioritet for museet, men efter den store underjordiske udbygning forlangte byrådet, at der blev lavet flere parkeringspladser til museets besøgende. Løsningen blev, efter lang tids ophidset debat, at overfredningsnævnet ophævede forbuddet mod at etablere p-pladser lige ved Louisianas indgang. Museets skaber, Knud W Jensen, blev udnævnt til æresborger i forbindelse med hans 80 års fødselsdag i 1996.

Ungdomsarbejdsløsheden var svøben i de år. Mange unge gik lige fra endt skolegang ud i arbejdsløshed og bistandshjælp. Som løsning på denne inaktive måde at begynde sit voksenliv på, besluttede byrådet, at de unge bistandsklienter skulle forpligtes til enten at tage et arbejde eller en uddannelse. Vi kaldte det ungdomskontrakt. Ved denne ungdomskontrakt afskaffede vi faktisk ungdomsarbejdsløsheden dengang, og vores eksempel smittede af på andre kommuner.

Erhvervsudviklingen fik et meget stort skub fremad i de år. I midten af 90-erne byggede Coloplast sit hovedsæde og fabrik med 4-500 ansatte i Humlebæk. En udvikling der på én gang satte nyt liv i Humlebæks erhvervsområder.

I forbindelse med at kommunen solgte erhvervs- og byzonejord foretog vi også nye opkøb af jord til fremtidig byggemodning så kommende byråd kunne fortsætte med den styrede udvikling som havde kendetegnet kommunen i årtier.

Et af de meget store usynlige projekter i perioden var etablering af tidssvarende kloakanlæg i både Fredensborg og Humlebæk. Det synlige resultat af de mange millioner var, at Esrum sø igen blev så ren, at man kunne se bunden af søen i op til

4 meters dybde, og udløbet af Humlebækken i Kirkegårdssøen blev rent. Alt dette samtidig med at badeforbuddene i Esrum sø og i Øresund ved pålandsvind, forbud, der havde været der fra 1970-erne, kunne ophæves. Kommunen lavede også sammen med Helsingør kommune Danmarks første Biogasanlæg til husholdningsaffald, desværre med mindre succes

Venskabsbyerne Nittedal i Norge, Håbo i Sverige, Ingå i Finland og Berleburg i Tyskland blev i perioden udvidet med Paide i Estland. Der var utroligt mange besøg både i Fredensborg Humlebæk og i venskabsbyerne. Hundrevis af sportsfolk foreninger m.v. deltog i arrangementerne. Vi deltog fra kommunen i begivenheder i venskabsbyerne, og de var her ved forskellige mærkedage. Paide i Estland fik vi kontakt med i 1988, mens de var under Sovjetunionen. Vi oplevede deres selvstændighed, og i de svære år, blev der samlet ind og kørt flere vogntog med effekter til Estland, også endnu medens de var under sovjetisk styre.

Det var en spændende periode. Der blev gennemført mange projekter, og det endda på trods af at byrådet altid havde et snævert flertal ofte 10 mod 9, og at byrådet bestod af mange partier (op til 8 partier). Der var endda et par gange i de 10 år, hvor et byrådsmedlem skiftede parti midt i byrådsperioden, og det gjorde det bestemt ikke nemmere. Alligevel lykkedes det i kommunen at have en god styret økonomi, en god udvikling og være nyskabende på en række områder.

Det var alt i alt 10 meget meget livlige og virksomme år. Jeg tænker tilbage på perioden med stor glæde.

Borgmester John Hemming, de konservative 1.1 – 1998 – 31.12 – 2006

I min tid som byrådsmedlem og borgmester indtil 2007 er der ingen tvivl om, at den vigtigste og mest markante begivenhed var ”kommunalreformen”, der blev resultatet af Strukturkommissionens betænkning fra januar 2004, hvor hovedtemaerne var sammenlægning af de mange mindre kommuner til større bæredygtige enheder, nedlæggelse af amterne og med kun én indgang til det kommunale system.

Jeg har derfor koncentreret min artikel om begivenhederne og beslutningerne, der førte til at kommunen blev sammenlagt med Karlebo Kommune og oprettelsen af Fredensborg Kommune:

Fredensborg-Humlebæk Kommune har altid været en veldrevet, attraktiv og privilegeret kommune, med slot og museum, et flot image.

John Hemming

Byråd 1998 – 2001:

Hans Nissen (A), Egon Frandsen (V), Thomas Lykke Pedersen (A), Steen Halskov (A), Steen Løllike (kommunaldirektør), Peter Albrechtsen (A), Poul Sloth Hansen (B), Ole Andersen (F), Lena Søgaard (C), Bjarne Wulff (V), Preben Goth (V), Hans Jørgen Hende (C), Carsten Wulff (V), Susanne Arleth (A), Lene Sørensen (V), Pia Jespersen (F), John Hemming (C), Berit Ellinsbøj Larsen (A), Ulla Hardy Hansen (C)
Fraværende 1 medlem fra Dansk Folkeparti

En smuk kommune, en kommune med et højt serviceniveau og uden store sociale problemer. Et godt sted at bo og at opdrage sine børn i.

En kommune med gode ressourcestærke borgere. En kommune man gerne vil vende tilbage til.

Derfor, allerede da det stod klart, at der ville blive en kommunalreform, der totalt ændrede det kommunale landkort, begyndte frierierne fra de omkringliggende kommuner til Fredensborg-Humlebæk kommune. "Slaget" om de kommende kommuner var startet.

Selvom det var muligt, at Fredensborg-Humlebæk kommune med sine netop rundet 20.000 borgere ville kunne fortsætte som selvstændig kommune, var det min

klare opfattelse, at en sammenlægning var at foretrække og nødvendig, hvis kommunen også i fremtiden skulle kunne imødekomme de ønsker og krav til service, som borgerne måtte forventes at stille til en moderne kommune.

Den holdning var byrådet dog ikke enig i og besluttede i første omgang som udgangspunkt, at kommunen skulle fortsætte som selvstændig, men i øvrigt afvente de politiske drøftelser i folketinget. Dog besluttede et stort flertal, at skulle en sammenlægning blive aktuel, ville man kikke mod syd, dvs. Karlebo og Hørsholm og ikke mod nord eller vest.

Selvom Helsingør og Hillerød kommuner begge tilkendegav interesse i en evt. sammenlægning helt eller delvis, var det ikke relevante alternativer.

Byrådet havde besluttet, at en deling af kommunen ikke kunne komme på tale.

Herudover besluttede byrådet i foråret 2004 at foretage en vejledende borgerundersøgelse, som blev forestået af Danmarks Statistik. Undersøgelsen viste, at såfremt en sammenlægning kom på tale, ønskede de fleste at en sammenlægning skulle inkludere Hørsholm Kommune.

Altså en Fredensborg-Humlebæk, Karlebo, Hørsholm kommunesammenlægning.

Et ønske som jeg selv og et flertal af byrådet delte.

Da Karlebo Kommune for længst havde tilkendegivet, at den ønskede at blive sammenlagt, helst med Fredensborg-Humlebæk kommune alene, alternativt også med Hørsholm, blev der afholdt separate, sonderende møder med de respektive kommuners økonomiudvalg. Møderne foregik i en positiv ånd. Dog fornemmede man hurtigt, at interessen hos Karlebo var stærk og varm, hos Hørsholm mere kølig og forbeholden. Resultatet er nu velkendt. Som bekendt foretrak Hørsholm-borgerne efter en sporadisk "Folkeafstemning" og en hurtig efterfølgende byrådsbeslutning at forblive som selvstændig kommune.

Om det var en klog beslutning, måske.

Da det hen på sommeren blev klart, at de fleste kommuner i Nordsjælland ville blive sammenlagt, rykkede stemningen i Byrådet. Med det in mente og udsigten til at kommunen ville blive en "Tornerose kommune", delvis afhængig af andre kommuner, besluttede byrådet nu at iværksætte en administrativ undersøgelse af fordelene og ulemperne ved en sammenlægning med en af de omkringliggende kommuner med udgangspunkt i de kommunale nøgletal.

De viste hurtigt og klart, at Karlebo Kommune var en mere oplagt fusionspartner end andre alternativer. De væsentligste nøgletal var overensstemmende.

Her imod ville en sammenlægning med Helsingør Kommune, forudsat en fastholdelse af Helsingørs skatteudskrivning betyde en samlet merskattebetaling for borgerne i Fredensborg-Humlebæk Kommune på ca. 60 mill. og lignende for Hillerød Kommune på ca. 40 mill.. Hertil kom det forhold, at en sammenlægning med en af de nævnte kommuner formentlig blot ville betyde en indlemmelse i kommunen uden mulighed for at videreføre den særlige kultur og specielle karakteristika for Fredensborg-Humlebæk kommune.

Som bekendt besluttede byrådet herefter at søge sammenlægning med Karlebo Kommune, som hellere end gerne ville en fusion. Dette var dog ikke lige populært hos alle borgere i vor gamle kommune. Grupper af borgere kritiserede byrådet og beslutningen. Ikke uventet, men som sædvanligt ”byrådet havde ikke været demokratisk, ikke involveret borgerne, men presset beslutningen ned over hovederne”.

Grupperne havde dog ikke entydige opfattelser af, hvad der burde ske, nogle ønskede ikke sammenlægning, andre sammenlægning med Hillerød, kun Fredensborg til Hillerød, Humlebæk til Helsingør, alternativerne var mangfoldige.

I en længere periode prægede kritikken dagsordenen, uden at byrådet formåede at overbevise om det rigtige i dens beslutning.

Beslutningen stod fast, og ultimo 2004 meddelte Byrådene i Karlebo og Fredensborg-Humlebæk folkettinget, at de søgte en fælles sammenlægning.

Imidlertid besluttede folkettinget, foranlediget af visse borgergrupper, og bl.a. en tidligere borgmester, som gerne så sin søn få endnu et slot ind i sin kommune, at lade tidligere borgmester og indenrigsminister Thorkild Simonsen, som opmand undersøge legitimiteten i den anmodede sammenlægning.

Efter diverse møder med de involverede parter og borgergrupperne, godkendte Thorkild Simonsen i foråret 2005 dog sammenlægningen og med bemærkningen om, at alt var foregået korrekt og ”den er oplagt”.

Herefter forestod det lange seje, men seriøse og vanskelige træk med faktisk, fysisk at sammenlægge de to kommuner. Få forskellige kulturer til at sammenspile.

En proces der forløb eksemplarisk. Godt forberedt af en dygtig forvaltning og ledelse.

Navnet, nå ja. Der var mange fantasifulde forslag, men det lå lige til ”højre ben”, Fredensborg Kommune. Hvad ellers?

Var sammenlægningen en rigtig beslutning? Ja. Tiden vil vise det.

Humblebæks første tandklinik

Mogens Ifversen

Da jeg i sommeren 2002 afstod min tandklinik i Humlebæk, var der en af mine patienter, der spurgte, om jeg ikke havde lyst til at hjælpe til på Medicinsk Historisk Museum i Bredgade. Museet, som nu hedder Medicinsk Museion, manglede en fagmand til at stå for den Odontologiske afdeling, som i øvrigt er en af verdens allerfineste. Jeg tøvede lidt, for jeg anede ikke noget om gamle behandlinger og instrumenter, for når man drev klinik, var det jo altid det nye og fremtidige, der havde interessen.

Den 1. november 2002 blev jeg imidlertid ansat som odontologisk kurator ved museet. Der var kuratorer for flere andre medicinske specialer som kirurgi, øjenssygdomme, gynækologi, anatomi med mere, og det var alle sammen afgående professorer, lektorer og overlæger. De var utrolig søde og hjælpsomme og store beundrere af den værdifulde og velplejede samling, jeg skulle passe. Jeg blev nødt til at læse en masse om tandbehandling over hele verden lige fra oldtiden og til nu og indså, hvor vigtigt det var, at nogen havde fortalt detaljeret og forklarende om deres samtid.

Det inspirerede mig til at fortælle om Humlebæks første tandklinik.

1. klinikejer og 1. kliniklokale

Klinikken blev oprettet 1. oktober 1942 af tandlæge Anna Margrethe Brun-Schmelling på Torpenvej 15 i Humlebæk.

Anna Margrethe Brun blev født 2. januar 1910 på "Krogerup". Hendes forældre var forpagter, cand. jur., Løjtnant Carl Constantin Brun og Marie Mundt, hun var barnebarn af hofjægermester Oscar Brun, den sidste Herre til Krogerup. I 1939, da Oscar Bruns enke, Ida Tesdorpf Brun døde, overgik Krogerup til Staten.

Anna Margrethe Brun fik studentereksamen i 1928 fra N. Zahles skole og tandlægeeksamen 1932. Jus pract. 25. okt. 1934, hun praktiserende i Humlebæk fra 1. oktober 1942 til marts 1949.

Mogens Ifversen

Anna Margrethe Brun

Den 21. juni 1936 blev hun gift med arkitekt Asger Schmelling. Ægteskabet blev opløst i 1949

Klinikken åbnede den 1. oktober 1942 i et lejet lokale på Torpenvej 15, der hvor nu "Mad Huset" holder til, lige over for Netto. Heldigvis kan en del Humlebæk-borgere stadig huske, at de gik til tandlæge hos fru Schmelling i fyrrene, så de kan give oplysninger om, hvordan det gik for sig for 60 år siden.

Eva Løfstedt siger, at hun var klinikfrøken, som det hed dengang, fra januar til december i året 1944, for at finde ud af, hvad sådan en 14. årig pige kunne have lyst til at lave.

Om klinikkens indretning siger Eva: *"Man gik gennem gården, hvor cykelhandler Hansen havde sit værksted, og om til døren på husets bagside. Her kom man ind i en smal gang, hvor toiletet lå lige fremme, og straks til højre var der en dør ind til det meget lille venteværelse langs husets sydside. Her var der et vindue ud til gården, en stol, og helt henne ved øst væggen en dør på venstre side ind til klinikken, og på højre side en gulvlem ned til kælderen, hvor der var materialelager samt kulkælder."*

Den første tandklinik på Torpenvej. I dag "Mad ud af Huset", endnu i dag kan det ses hvor indgangen har været.

Klinikken var delt op i to dele med en skærm/forhæng. På den ene side stod en stol, der brugtes til at give bedøvelse, tørre emaljefyldning (en tandfarvet cement til synlige fyldninger, som skulle bærde tørt i 15 minutter og lignende). Man skulle jo ikke optage den "rigtige" tandlægestol på den anden side af afskærmningen, hvor boremaskinen, røntgenapparatet og alt det andet tandlægestyr samt skrivebordet befandt sig." Alle patienter husker klinikken, som værende meget lille.

Eva husker kun indgang fra gården, og det gør Johanne Niemeyer også, men Ingrid Bendtzen, som har været i skoletandpleje hos fru Schmelling og siden fulgt klinikkens forskellige tandlæger lige til i dag, husker, at indgangsdøren lå på Torpenvej i det østlige hjørne af huset, og der var et meget højt stentrin, som en lille pige havde rigtig svært ved at komme op på. Mange flere siger det samme, og det tyder derfor på, at fru Schmelling det første par år kun har haft en del af det ene lejemål og derfor kun indgang via bagdøren. Senere bliver klinikken så udvidet til hele det østlige lejemål med indgang fra gaden.

På husets forside, ses tydeligt under facadens malede murværk, at der engang har været en dør i begge sider. Det passer også med, at ejendommen er registreret med 2 lejemål, hver med sin indgangsdør fra gaden. Beliggenheden var dengang lige midt på Humlebæks forretningsstrøg, og har uden tvivl været meget eftertragtet. Det har i tidens løb huset kommunkontoret (Waldemar Lyck), Privatbanken, politistationen, trikotageforretning (Emmy Kock Mogensen), Foghts legetøjs- og boghandel m.m. I 1960-erne blev de 2 lejemål slået sammen til et.

Cykelhandler Niels Herman Hansen købte hele hjørnegrunden i 1926. Han byggede sit 2 etagers røde murstenshus med balkon ud til Ny Strandvejen, og indgang, cykelværksted og garage ud mod Torpenvej. I de første krigsår opførte han forretningsejendommen med buet tag og gårdsplads ud mod Torpenvej. Efter krigen tilføjede han den fladtagede hjørnebygning, hvor der nu er frisør. Han blev altid omtalt som Billig-Hansen, fordi han, hver gang han nævnte en pris, tilføjede med en mumlende stemme: "det er billigt". Og det var skam ikke, fordi han *var* billig! Desuden havde han lært af Storm Petersens "den lille mand med hatten" at sige "first class" til alting.

Om søndagen sad Billig-Hansen altid på sin karnap ud mod Ny Strandvej med sin skødehund på skødet og vinkede ud til de forbigående. Han var blevet en velhavende mand, da han døde i oktober 1947, og hans husbestyrerinde, Kathrine Nielsen (kaldet Dorthé) stod nu i Tinglysningssprotokollen, som den nye ejer. Det er sandsynligt, at Kathrine opsgav fru Schmellings lejemål, for nu bliver klinikken flyttet hen til familiens privatbolig på Gl. Strandvej 44 – lige ud for Humlebæk havn.

2. kliniklokale og privatbolig

Familien Schmelling havde boet i København, indtil det var muligt for dem i 1943 at erhverve Vürst's gamle smedje på Gl. Strandvej 44 på grund af Anna Margrethes familiære relation til Krogerup. Smedjen ligger mod nord i svinget neden for Kølles Gård. Den hørte ligesom de andre gamle fiskerhuse i Gl. Humlebæk ind under Krogerup gods, og kunne derfor ikke handles som et almindeligt hus. Dette ændredes imidlertid ved Krogerups overgang til statseje i 1939, og skødet blev udstedt til "Foreningen Humlebæk Fiskerleje". Arkitekt Schmelling istandsatte stuehuset (nordligst, med stråtag) og indrettede smedjen til tegnestue med ovenlys og mørkt tegltag – alt sammen i overensstemmelse med frednings-bestemmelserne.

Murersvend Vagn Pedersen fortæller, at han hjalp til med murerarbejdet ved istandsættelsen i 1943, og at han nogle år senere i oktober 1947 lavede en ganske lille tilbygning med fladt tag på smedjens sydside, der blev indrettet til tandklinik for fru Schmelling. Patienterne omtaler klinikken som et skur med dårlig plads. Vagn Pedersen husker det tydeligt, for det var samtidig med, at han arbejdede på opførelsen af de røde blokke mellem Ny Strandvej og Gl. Strandvej i 1947-49. Tilbygningen blev fjernet omkring år 2000 og erstattet med en hel længe i stil med de to andre.

Lige overfor Schmellings hus lå dengang købmand Nærums Kolonial og Skibsprovantering – et stenkast fra havnen.

Fru Schmelling havde klinikken indtil marts 1949, for efter opløsning af ægteskabet med Asger Schmelling at flytte til Dragør i ganske kort tid. Hun efterlod deres 4-årige søn, Jacob til Asger.

Klinikken skulle nu fremover passes af en tandlægevikar, men denne beskadigede efter et par måneder sin højre arm, så klinikken lå stille i et halv års tid. Jeg har flere patientjournaler omhandlende perioden 1948-50, og her ser det ud til, at Fru Schmellings skrift allerede i maj 1948 afløses med vikarens skrift. Der er ingen der husker, hvad vikaren hed, men Ernst Pedersen og Ingrid Bendtzen husker hende ret klart, – dog ikke med begejstring i stemmen.

Fru Schmelling tog nu tandlægejob i både Norge og Sverige. Hun var på Eastman Institute, USA, fra oktober 1950 til maj 51, og senere på studierejser sammesteds. Familien ved ikke mere om hende, og hun er ikke begravet i Brun-slægtens meget store familiegravplads på Humlebæk Kirkegård.

Gl. Strandvej 44 hvortil tandklinikken flyttede i en kort periode. Den var indrettet i en lille tilbygning. Tilbygningen er nu revet ned og erstattet af en hel lange.

Arkitekt Asger Schmelling fik i 1948 skødet på smedjen, han giftede sig igen med Inge Schmelling, de blev boende, og han virkede som arkitekt i Humlebæk, hvor han har tegnet mange af de villaer, der blev bygget fra 1950-70.

Asger Schmelling døde 1. september 1979, og Inge Schmelling blev i huset til sin død i 2008.

Patienterne fortæller om klinikkens første år

Efter udsagn fra fru Schmellings patienter har de fået lavet mange guld kroner. Klinikfrøken Eva opmodellerede dem i voks, og fru Schmelling foretog selv støbningen og pudsning. Der blev også lavet meget tandregulering, især med ganeplader.

Birde Nilausen (f. 1936) begyndte som patient hos fru Schmelling, hvor hun fik en ganeplade (Aktivator) for at rette tænderne. Hun faldt imidlertid og slog en for-tand i overmund i stykker. Den blev behandlet hos tandlæge Nielsen, Mørdrupvej i Espergærde og derefter på Tandlægehøjskolen i en årrække. Birde har som 16-årig været barnepige for Schmellings søn, Jacob.

Erling Pedersen siger: *"Jeg fik en ganeplyade, der var delt m. skæne i midten, så gansen kunne gøres bredere (ekspansionsplyade). Prisen var 800 kr. – og min fars ugeløn var 40 kr.!"*

Ernst Pedersen (Erlings lillebror) siger om flytningen af klinikken helt op til Humlebæk havn: *"Det var bare lykken, når man gik i Humlebæk Skole, for så kunne man pjække for en hel religions- eller regnetime, når man skulle til tandlæge. Man kunne sagtens gå så langsomt på tilbageturen!"*

Kamma Lauritzen klagede over en guldkrone, som tandlægen selv havde støbt, og den var både grim, klodset og sad forkert. *"Den kan ikke være anderledes!"*, var tandlægens korte svar!

Eva Løfstedt fortæller, at da hun var ansat, var de 2 klinikfrøkener på 14-15 år, som arbejdede på skift, idet den ene arbejdede på klinikken, mens den anden gjorde rent og passede børn i privaten på Gl. Strandvej 44.

Eva erindrer tydeligt tysernes arrestation af politiet i august 1944. Hun var på klinikken på Torpenvej, da nogle genboere kom løbende ind og sagde, at de havde skjult en politimand i uniform i huset overfor, og de foreslog, at han skulle sidde i tandlægestolen med operationsudstyr på, så kunne tyskerne ikke identificere ham.

Eva blev straks sendt hjem til fru Schmellings hus efter noget af hendes mands tøj. Betjenten fik skiftet, blev eskorteret over gaden og derpå tildækket med operationsudstyr i tandlægestolen, mens tandlægen stod og så meget aktiv ud. Den sorte uniform blev gemt nede under koksunken i kælderen. Der var kun adgang til kælderen gennem en lem i gulvet i venteværelset, så lemmen blev skjult under en bunke snavsede håndklæder og kitler.

Tyskerne kom kort efter og fandt ikke noget mistænkeligt – ja, de sagde endda pænt undskyld, da de gik igen. Betjenten kunne kort efter luske væk i sit fine jakkesæt, og man hørte ikke noget til ham i mange år. Men en dag efter krigen stiger Eva af en sporvogn i København og samtidig ser hun en mand stige på; de ser på hinanden og nikker genkendende.

Hun takkede Gud i sit stille hjerte – så var deres plan altså lykkedes, og betjenten overlevede krigen.

Hun glemmer aldrig, hvor bange hun var for, at tyskerne skulle stoppe hende og

spørge, hvorfor hun kørte med sådan et elegant sæt herretøj sløset indpakket i avis-papir på bagagebæreren – det var nemlig arkitektens fineste nye jakkesæt, hun havde taget i farten.

Eva glemmer heller ikke synet af den gamle ungkarl, Bagger, der kom hen på klinikken og mumlede fortvivlet og ret uforståeligt med lukkede læber og savlet løbende ud fra begge mundvige: ”Hvad skal jeg gøre, frøken? Jeg kan ikke tygge min mad mere, for jeg har lige tabt min eneste tand, – og – og – nu falder protesen ned, bare jeg siger noget!”

2. klinikejer og 3. lokale

Den 1. november 1949 købte tandlægerne Kirsten og Gunnar Lyndrup klinikken for 20.000 kr. De var dengang på assistenttjeneste i Norge.

Gunnar Lyndrup (tidl. Lyndrup-Andersen) tog tandlægeeksamen i 1947 i en alder af 26 år, og blev gift i juli 1947 med tandlæge Kirsten Rahbek Husum (Kitte), datter af tandlæge Jacob Julius Husum og Karen Rahbek. De tog assistenttjeneste i Danmark og Norge og opnåede jus pract., inden de overtog klinikken i 1949. Fru Lyndrup var kusine til planteskoleejer Niels Poulsen i Kelleris, som udviklede de verdensberømte Poulsen Roser. Det er måske slægtskabet, der bragte dem til Humlebæk?

De lejede sig ind i den dengang helt nybyggede boligblok på Ida Tesdorpsvej 1A (på hjørnet af Ny Strandvej) med klinik i stuen og bopæl på 1. sal. På det tidspunkt var klinikindretningen ikke færdig, så Gunnar Lyndrup startede den 1. november med at behandle sine patienter i ”skuret ved smedjen”, som Kitte udtrykte sig, for det var meget spartansk udstyret. Selv kom Kitte først i arbejde i begyndelsen af 1950, med den gode undskyldning, at hun fødte sin første søn, Peter d. 8. nov. 1949.

Først i jan.1950 blev klinikken færdigindrettet. Beliggenheden var meget strategisk med Strandvejen, parkeringspladser, busser og tog lige uden for døren. Desuden var der udgang gennem en 2-fløjet havedør med blot 3 flade flisetrin ned til en dejlig sydvendt have med udgang til Ida Tesdorpsvej. Der var således en ideal adgang for gangbesværede, håndværkere, større vareleverancer og inventar.

Klinikken var indrettet med entre i midten, hvorfra der var adgang til toilet, venteværelse, sterilisation/køkken og 3 klinikker. Den store klinik (1) havde vindue mod Strandvejen og havedør mod syd til Ida Tesdorpsvej. Herfra var der indgang via en foldedør til klinik 2, der lå øst for den store klinik og med sydvendt vindue til haven. Klinik 3 lå i det nordvestlige hjørne med vestvendt vindue mod Strandvejen. Køkken

Ida Tesdorfsvej 1a, hvor der har været tandklinik fra januar 1950.

og toilet vendte mod nord, mens venteværelset lå mest østligt på sydsiden. Alle rum vendte ud til gennemgående gang/entre.

Den store klinik 1 indeholdt tandlægestol, mobilt Siemens røntgen og en unit. Desuden var der indrettet kontor i det sydvestlige hjørne.

Den lille klinik 3 mod nordvest, hvor Tandlæge Fru Lyndrup foretrak at arbejde, var udstyret med den særdeles funktionsdygtige mobile unit, "Servitor", som passede specielt godt til dette smalle rum. Den lille sydvendte klinik 2 var mest til reserveklinik, men fuldt udstyret også med en mobil unit. Metalbåndene til reguleringsbøjler blev cementeret fast og skulle ligesom emaljecement-fyldningerne tørre 15 minutter, så det var stadig godt at have et sted, hvor patienterne kunne bedøves og "hænges til tørre".

Køkken /sterilisation/teknik var i samme rum. Selvom det var nordvendt, var det dejlig lyst pga. et meget stort vindue og den hvide maling. Der var kokekar og tørsterilisator, stor pudsemaskine til guld- og protesearbejder samt bygas til koge-, støbe- og loddegrej samt en teknikkøremaskine. Den ene køkkenvæg havde skabe fra loft til gulv. De to skabe med materialer havde vinduesglas i døren, så det var let at finde, hvad man skulle have.

Lyndrupeerne gik hjem – altså op på 1. sal – til frokost hver dag fra 12 – 13; også efter at de i 1957 flyttede hen på Frederikkevej 4 i deres nye gulstens "Hjortekærhus". Det var meget moderne med stuevinduer fra gulv til loft og smedesvend Poul Ib Eriksen, som satte låger og hegn op ved mange af de nye huse i området, syntes at huset – set fra vejen – lignede et tandsæt. Derfor kaldte han huset for "Gebisset".

Tandlægerne Lyndrup oparbejdede en rigtig god almen praksis med skoletandpleje inklusive regulering med specialtandlæge Niels Andersen fra København som konsulent. Der var behandlingsaftale med børn fra Sletten Spædbørnehjem og optagelsseshjemmet "Jens Olsens Minde" i Nivå. Kitte var rigtig god og sød til at behandle børn, så foruden at tage sig af børnene på klinikken i Humlebæk, var hun også ansat ved skoletandplejen i Helsingør fra 1/2 1962 til 1/8 – 1980.

Gunnar Lyndrup var en ferm tekniker, der selv lavede det meste af det tandtekniske arbejde både guld-, protese- og reguleringsarbejder, og sørgede desuden for den håndværksmæssige vedligeholdelse af lokaler og installationer. Han var meget aktiv i Sjællands Tandlæge Forening, hvor han blandt andet virkede som kasserer i mange år.

Da han får mulighed for en ansættelse som leder af skoletandplejen i Frederikssund, sælger han klinikken pr.1.juni 1965 til tandlæge Mogens R.S. Ifversen for kr. 140.000. Dengang var der ca. 700 patienter, heraf ca. 30 børn i tandregulering.

3. og 4. klinikejer

Jeg var assistent på 4. år hos tandlægerne Rothe i Kastrup, da den altid meget høflige og opmærksomme repræsentant Jensen fra Dansk Dentaldepot fortalte mig, at der var en rigtig god klinik til salg i Humlebæk. Der var ikke så meget at betænke sig på, da jeg så haven, de lyse og rene lokaler, den friske luft, og det søde personale. Desuden var det et område med fremtid i pga. en voksende tilflytning.

Det viste sig, at det var et smukt og solidt håndværk, der var præsteret af tandlægerne Lyndrup, og en meget ren og ordentlig klinik. Desuden var det verdens bedste klientel, så det var en fornøjelse at være efterfølger. Jeg drev klinikken i 37 år; og derfor er der så meget at skrive om alle de mange spændende og dejlige mennesker og oplevelser, jeg har mødt gennem mit arbejde, at det må blive en anden gang.

Da det var en 1½-mands klinik jeg overtog, havde jeg allerede fra starten en fuldtids tandlæge og mindst 2 klinikassistenter. Tandlæge Gerda Grundt var ansat hos mig i 9 år, hvor hun samtidig uddannede sig til ortodontist. Hun flyttede til Odense og senere til England, hvor hun tog handelseksamen og oprettede en meget stor kirurgisk klinik.

Efter et par år med flere midlertidigt ansatte, kom Birgit Blyme Nielsen til klinikken pr. 1.januar 1979. Hun var stadig ansat, da jeg afstod klinikken i 2002, og holdt 2 år senere sit 25-års jubilæum, kendt som den afholdte, dygtige og omhyggelige tandlæge med den lette hånd.

I foråret 2002 skulle jeg finde en klinikassistent pga. en barsel. Tilfældigt spurgte jeg min nabo over hækken om han kendte een. Det gjorde han, men hun viste sig at være en tandlæge, der netop tænkte på at købe en klinik i Nivå. Da jeg vidste, at der var meget få købere til tandklinikker – flere af mine jævnaldrende kolleger måtte bare dreje nøglen om og gå – så fandt vi snart ud af en handel.

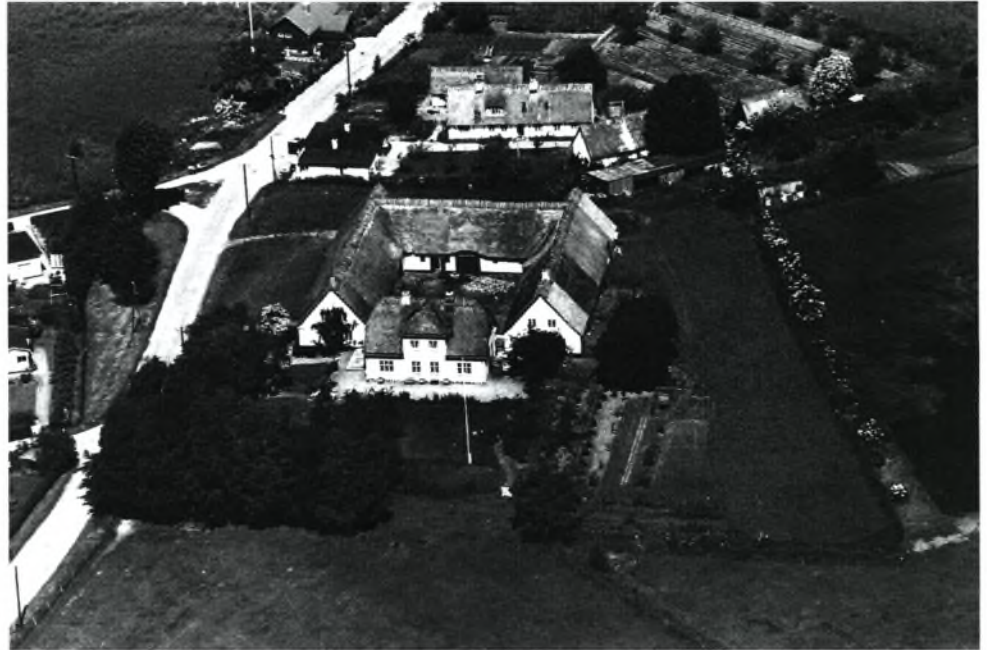
Den 1. juli 2002 overtog Tandlæge Lisbeth Christensen ca. 2.000 patienter, 3 klinikassistenter og en rutineret tandlæge med 23 års anciennitet. Hun blev således den 4. klinikejer til Humlebæks første tandklinik.

Fotos: Mogens Ifversen

Historien om gården Sønderholt

En gård i Sørup, historien om dens ejere og et testamente

Bent Skov Larsen

Lufffoto af Sønderholt 1949, Sylvest Jensen

I 1679 var der i Sørup 4 gårde, der betalte landgilde til gården Østrup. Vi har navnene på de 4 fæstere, det var Lauritz Nielsen, Peter Rasmussen, Peder Nielsen og Ole Nielsen.

I 1681 kommer der fra Christian V(1670 – 1699) instruks om opmåling af landbrugsjord i Danmark, formålet var at lave en hartkornsberegning og dermed en skatteudskrivning. Sørup opmåles i 1682. Af markbogen fremgår det, at fæsteren af den

sydligste gård i byen er Peder Nielsen. Der er stadig 4 gårde i byen, men de 2 drives sammen. Omkring 1700 forsvinder den 4. gård helt.

Navnene på de tre gårde er fra nord: Søåsgård, Hegnstrupgård og Sønderholt, de har fællesdrift.

I 1786 ophæves denne fællesdrift, og der sker en udskiftning af jorden. Ofte var det forbundet med en udflytning fra landsbyen, men i Sørup blev de tre gårde liggende på deres oprindelige plads.

Der foreligger et dokument, der viser, hvordan udskiftningen foregik. *"Anno 1786 d. 2. november vare forsamlede udi Sørup Bye paa Kronborg Amt Geimeraad og Amtmand Levetzow, Amtets Landvæsens Commissær, Regimentskriver og Landinspektør for at lægge Plan for Udskiftningen, de 3 Bønder Haagen Petersen, Peter Jørgensen og Jørgen Petersen er ogsaa mødt"*

Opmålingen volder ikke de store vanskeligheder, da der er naturlige grænser for byens udstrækning. Man kommer hurtig overens om udskiftningen. Et år efter stadfæstes den, og de tre bønder udtrykker deres tilfredshed med jordfordelingen overfor kommissionen, og der indsendes til Det kongelige Rentekammer sagsakter med en nøje beskrivelse af gårdenes områder.

Sønderholts jorder blev samlet to steder og var i alt på 121 tdr. land. Hovedlodden på 80 tdr. land var samlet omkring gården og grænsede mod nord til Hegnstrupgårds jorder. Noget af skellet kan ses på golfbanen i form af resterne af et hegn ved 12. Og 15. hul. Mod syd gik skellet til Porthus jorder.

Det andet stykke på 41 tdr. land benævnes Overdrevslodden, det fulgte Grønholtvangen midt mellem Hillerødvejen og Grønholt trinbræt.

Ejerne på Sønderholt blev til 1857 i samme familie. Peder Nielsen's søn Jens Pedersen får fæstet i 1695, i 1718 overtages det af hans søn Peder Jensen og igen i 1764 en ny generation Jens Pedersen. Herefter går arvefølgen over på kvindelinien, da Jens Pedersens Maren Jensdatter blev gift med Haagen Pedersen fra Lønholt. Ved folketællingen 1789 og igen 1801 kan vi følge denne families børn:

Jens Haagensen 1784 - ?

Peter Haagensen 1787 – 1826

Mette Haagensdatter 1790 – 1866

Peder Hansen Haagensen 1793 – 1857

Lisbeth Haagensen 1797 – 1874

Haagen Pedersen dør i 1812, men enken sidder i uskiftet bo til sin død i 1820. Der foretages da en nøje taksation af gården, alt blev vurderet. Gården med besætning og indbo værdisat til 814 Rd 4 Mark 8 Skl. Heraf de tilliggende jorder 580 Rd. Der udskrives en nøje liste over al indbo, besætning m. v.. Det højest vurderede indbo var et stueur til 6 Rd 2 Mark.

Sønderholt overtages nu af sønnen Peter Haagensen, der dør 39 år gammel i 1826. På sit dødsleje tilkendegav han, at broderen Peder Hansen Haagensen skal være universalarving, han skal dog udrede 125 Rd til hver af sine 3 søskende. Et dokument fortæller, at det bevidnes af nogle af byens mænd.

Peder Hansen Haagensen er nu ejer af gården til sin død i 1857. Ved folketællingen i 1850 er der på gården de tre ugifte søskende, en ældre kvinde har ophold på gården, en form for alderdomsunderstøttelse og dertil tre tjenestefolk.

Peder Hansen Haagensen	60	Ugift	Gaardmand
Mette Haagensen	62	Ugift	hans søster
Lisbeth Haagensen	52	Ugift	hans søster
Anne Jensen	74	Ugift	faar ophold på gaarden
Rasmus Børgesen	17	Ugift	tjenestefolk
Jørgen Jensen	27	Ugift	tjenestefolk
Marie Christensen	21	Ugift	tjenestefolk

Peder Hansen Haagensen opretter i 1856 et testamente, hvor Jørgen Jensen, der i mange år har tjent på ejendommen, er indsat som universalarving. Testamentet viser ned i mindste enkelthed, hvad Jørgen Jensen havde af forpligtelser.

Peder Hansen Haagensen, Sønderholt, Sørup.

Jeg underskrevne Peder Hansen Haagensen, Gaardmand i Sørup by, Grønholt sogn, giver hermed tilkjende, at jeg, da jeg aldrig har været gift, og saaledes ikke heller har Livsarvinger samt da mine nærmeste Slægtninge ere 2de aldrende ugifte Søstre, har efter Aftale med disse bestemt, at Jørgen Jensen, som har været hos mig og mine Søstre siden sin Konfirmation og stedse har tjent mig tro og redelig ved min Gaards Drift, skal ved min Død være Universalarving efter mig og saaledes tiltræde min Arvefæstejendom Hovedparcellen af Gaarden Sønderholt i bemeldte Sørup By samt dens Besætning og Inventarium saavel som alt mit øvrige Ind- og Udbo og hvad jeg ellers maatte

efterlade mig, det være sig rede Penge, Gjældsbeviser eller lignende, intetsombelst undtaget. Det er en Selvfølge, at han ved Gaardens og Boets Overtagelse efter min Død tilsvarende hvad Gjæld derpaa maatte hæfte, hvilket imidlertid for Øieblikket kun bestaar af mine Søstres paa Gaarden som tingløst Forbættelse hvilende Arvemidler efter vore Forældre. Skulle Jørgen Jensen være afgaaet ved Døden førend jeg, saa træder hans Hustru ind i hans Rettigheder efter dette Testamente, som jeg, for at give ham større Betyggelse for Frugterne af hans Flid og Ombu, herved erklærer at skulle være uigenpaakaldelig og at en Udskrift af Notarialprotokollen, hvori dette Testamente ønskes indført, skal træde i dette Originaldocuments Sted, ifald dette skulde forekomme. Doer baade Jørgen Jensen og Hustru førend jeg, saa forbeholder jeg mig Ret til at raade over min Gaard og mit hele Bo ved et nyt Testamente, i hvilket jeg dog ikke vil tabe Jørgen Jensens efterlevende Børns Tarv af syne, saaledes at jeg altid vil tillægge dem Noget i Arv om endogsaa Gaarden vil blive overdraget i en voksen Mands Hænder. Tiltrædelsen af Gaarden og Boet for Jørgen Jensens eller Hustrus vedkommende er knyttet til følgende Betingelser:

1. At Husmand Johan Nielsen i Sørup, der nu er 47 aar gammel og som har været Pleiesøn paa Stedet, skal ved min Død forlods tillægges 300 Rd. Skriver tre Hundrede Rigsdaler Rigmont; som af Univarsalarvingen udbetales i den 11 Juni eller 11 December Termin, som indtræffer efter et halvt Aars Forløb fra min Afgang at regne. Er Johan Nielsen førend jeg bortkaldet herfra, træde hans Børn i hans Sted.

2. Ligesom jeg og mine Søstre, Mette Haagensdatter og Elisabeth Haagensdatter, holde os forvisse om, at Jørgen Jensen og Hustru fremdeles, som hidtil, ville vise os et Kjerligt og omhyggeligt Forhold, hvorpaa vor fremrykkede Alder stedse vil gjøre mere og mere Kran, saaledes bestemmer jeg for begge mine Søstres Skyld, om disse eller den ene af dem maatte overleve mig, at de som aarlig Undertag fra Gaarden skulde have følgende:

a) 6 (sex) Tønder Rug, 3 (tre) Tønder Byg, 1 (een) Tønde Malt, 6 (sex) Tønder Kartofler, 3 (tre) Potter sød Mælk daglig, 2½ (to og et halvt) Pund nykjernet Smør ugentlig, 4 (fire) Lispund Ost, 1 (et) Lispund Fedt, 8 (otte) Lispund fedt fersk Flæsk, 6 (sex) Lispund fersk Oksekød, 6 (sex) slagtede Gjæs, 6 (sex) slagtede Ænder, ½ (en halv) snes æg hver fjortende Dag, 24 (fire og tyve) Pund Formlys, 1 Lp. (et Lispund) Hør, 1½ Lp. (halvanden Lispund) Blaar, 8 pd (otte pund) Uld, 20 (tyve) Læs god velrøgtet Tørn, oplagt af Gaardens Mose, samt hjemkøjt og indsat i Huus, hver Læs paa 32 (to og tredive) to skjæppe Kurves Størrelse, 6 (sex) Bundter Bøgeqvass hjemkøjt fra Skoven, derefter itubugget og indsat i Huus.

Rugen og Byggen leveres efterhaanden som det forlanges og om det ønskes, i formalet Tilstand eller Rugen forbagt som brød. Maltet ligeledes efterhaanden formalet. Kartoflerne tilmaales ogsaa Tid efter Anden, Osten leveres med et Lp. Kvartalet, Fedtet, Flæsket, Kjødet og Gjæssene imellem Mortensdag og Junl, derimod Ænderne efterhaanden som det forlanges. Lysene 1. September. Hør, Blaar og Uld 1 Oxtober. Tørvene og Qvasset 1. August. Hver Deel af Undertaget leveres stedse forud.

b) I Pengeundertag ydes der aarlig 86 Rd 4 mrk., der betales med 10 (ti) Mark ugentlig.

c) Med hensyn til samtlige Undertagspræstationer skeer ingen Afkortning om ogsaa den ene af mine søstre er død, da den Sidstlevende skal tage det fulde Undertag. Desuden skal Jørgen Jensen yde Befordring for mine Søstre til Kirke og Kjøbstad og til Familiebesøg og om de skulle blive svagelige paa Grund af Alderdom eller falde i Sygdom, yder han dem omhyggelig Opvartning, i fornødent Fald ved at holde og lønne en Pige for dem, og desuden skal han i deres Sygdom hente Læge og Præst til dem, om de Saadant forlanger, og bekoste Medicamenter.

d) Naar mine Søstre ville boe for sig selv, skal han for dem i Nærheden af Gaardens østre Længde opføre et Huus paa 7 Fag, de 3 Fag til Stue med Brædegulv og Loft og med Kakkelovn, 2 Fag Kjøkken, Spisekammer forsynet med Loft, samt 2 Fag til Tørvehuus. Hvilket Huus, der tillægges et Stykke Havejord paa ½ Skæppe Lands Størrelse, skal vedligeholdes af Jørgen Jensen og efter mine Søstres Død tilfalde ham.

e) Naar mine Søstre tage særskilt Bopæl, blive de berettiget til at udtage af mine Sengeklæder, Kjøkkentoi og Bohave til Brug for deres Livstid hvad de ansee fornødent til deres Huusholdning, hvilke sager efter deres Afgang atter tilfalde Jørgen Jensen.

*Til Bekræftelse vedtager jeg dette Testament med min Underskrift i tilkaldte Mænd Overværelse
Sørup den 12. mai 1856
Peder Hansen Haagensen
m.f.p.*

Aar 1856 den 12 Mai mødte vi undertegnede Sognefoged Niels Jensen af Grønholt, Hjulmand Peder Pedersen af Sørup og examinatus juris Nielsen af Fredensborg hos Gaardeier Peder Hansen Haagensen af Sørup for efter hans Begjæring at overvære hans Vedtagelse af foranstaaende

Testament. Efterat dette var tydeligen oplæst for Testator, der er os personligen bekjendt og som befandt sig ved Sindskræfters fulde Brug, erkjendte han at samme i Eet og Alt indeholder hans sidste Villie, hvornæst han med paaholden Pen bekræftede sammen med Underskrift, hvilket Alt herved af os bevidnes.

Datum ut supra

Niels Jensen Peter Petersen Nielsen

Aar 1856 den 15de Mai indfandt Notarius Publicus Justitsraad Birke-dommer Quistgaard sig i sit – ved politirettens – ved – Fuldmægtig Exam. Jur. Rasmussen med andre vidner paa Gaardeier Peder Hansen Haagensens Bopæl i Sørup for at attestere Rigtigheden af hans Underskrift paa nærværende Testament. Efter at Testamentet Ord til andet var oplæst for Testator Gaardmand Peder Hansen Haagensen i Sørup, der er Notarius med Vidner personlig Bekjendt, erklærede han ved sin Fornufts fulde Brug, at Testamentet indeholder hans sidste Villie og at han under 12te den-nes har underskrevet samme med paaholden Pen, hvilket hermed --- attesteres under min Haand og Embedssegl.

Ved min Nærværelse i Sørup den 15. Maj 1856

Rasmussen

vidner

Lars Pedersen

Peter Petersen

Det fremgår af testamentet at søstrene kunne kræve et hus opført, det skete også.
Det er huset ”Haagens Minde”, der bliver bygget til dem som aftægtsbolig.

Ved folketællingen i 1860 er husstanden:

Jørgen Jensen	38 år	gift	gårdmand
Anne Sophie Jørgensen	31 år	gift	hans kone
Jørgen Hansen Jørgensen	3 år		deres barn
en udøbt datter			deres barn
Mette Haagensen	71 år		aftægtsfs.
Lisbeth Haagensen	65 år		aftægtsfs.

Jørgen Jensen bliver på gården til sin død i 1877, og hans enke sidder på gården til 1886, hvor sønnen Jørgen Hansen Jørgensen overtager den. Han bliver den 29. april i 1887 gift med Anne Marie Dorteia Jørgensen. De er på gården til 1915, hvor den så går ud af denne families eje, men fra 1664 til 1915 er der 2 slægter på Sønderholt, og den har i den tid ikke været i fri handel, men er gået i arv mellem de 2 slægter.

Herefter har Sønderholt forskellige ejere, til 1921 er ejeren Kr. Karl Peter Haahr, han bygger nyt stuehus i 1917. I 1921 til 1938 er ejeren Axel Muus og fra 38 til 1964 Holger Sode og endelig fra 1964 Eivind Spliid Petersen. I 1994 overtages gården af Birgit og Ole Mark.

Den største del af jorden er gennem årene solgt fra og udstykket, men der er fortsat lidt landbrugsjord tilbage.

Kilder:

Poul Christensen: Optegnelser fra Sorup

Birgit Mark: Liste over gårdens ejere.

Læg fra Fredensborg arkiverne

"Søndag morgen" af Valdemar Kornerup 1911

Bondestue på Sønderholt, det er Sofie Jensen, enke efter gårdens ejer 1856 til 1877 Jørgen Jensen, der er på billedet. Maleren Valdemar Kornerup (1865-1924), var nogle år sommergæst på Sønderholt.

Oplevelser på gården Sønderholt

Birgit Mark

Da jeg er historisk interesseret, har det altid været spændende at gå på lokalhistorisk arkiv og finde oplysninger, avisudklip, artikler og fotos, der fortæller om gården og dets ejeres historie. Vi havde efterhånden fået en liste over gårdens ejere gennem 330 år, men manglede oplysninger om ejeren i 6 år fra 1915 til 1921. Det lykkedes den 10. Maj 2005, hvor 2 damer i en lille, rød bil kom ind på gårdspladsen. De fortalte (på halvt dansk/halvt engelsk), at deres bedsteforældre Karl Kristian Peder Haahr (1878-1922) og Petra (1880-?) havde ejet gården fra 1915-1921. Bedsteforældrene havde 3 børn Eva, Sven og Gunner

”Damerne”: Ellen og Margaret var kusiner, døtre af Eva og Sven. De havde boet mange år i Canada, men var født og opvokset i Danmark. Nu var de ved at skrive en bog om deres forældres og bedsteforældres liv og historie i Danmark. De havde gamle fotos med og havde nedskrevet, hvad deres forældre og bedsteforældre havde fortalt om ”Sønderholt”.

Stuehuset var meget forfaldent, da bedsteforældrene overtog det, så det blev revet ned og et helt nyt, flot hus med stråtag blev bygget. Under byggeriet boede familien i de 3 andre længer, hvor der var masser af plads. En længe indeholdt køkken med komfur og store bageovne. En anden længe indeholdt kakkelovn samt et langt spisebord med stole og bænke til de ansatte. Ovenpå var der sovepladser til alle. Den tredje længe indeholdt store zinkvaske og kokekar, hvor de kogte pølser. Her slagtede de også grise. I en anden afdeling vaskede de tøj.

Under 1. verdenskrig (1914-1919) boede der i laden officerer fra den danske hær samt mange soldater, der ventede på ordrer fra deres foresatte. De trænede krigsøvelser og var ret slødede med deres håndtering af ammunition. Selv flere år efter kunne børnene finde krudt og brugte patronhylstre. Da de 3 børn var små, hyrede deres forældre flere lærere til at undervise børnene. Disse lærere boede også på gården.

I 1916 kom Eva (8 år) og Sven (6 år) på Fredensborg Skole, men der lærte de et dårligt sprog, og de blev derfor sendt på privatskole i Grønholt. Senere kom børnene i mellemskole i Hillerød, hvor undervisningen var god, og de lærte svensk, engelsk, tysk og fransk.

Faderen var handelsgartner og meget dygtig med sine hænder. Han lavede selv en fin, lille bro samt en båd, som børnene kunne sejle med i en lille sø. Børnene fiskede også i søen, og faderen var meget glad for at gå på jagt. Hele familien nød meget den skønne natur og de dejlige omgivelser.

Meget ulykkeligt døde faderen pludseligt efter 12 dages sygdom, kun 44 år gammel. Moderen Petra, 42 år, blev alene med de 3 børn på 14, 12 og 10 år. Hun ansatte en gartner som medhjælper, men måtte efter kort tid flytte til et lille hus i Hillerød og senere rundt til andre byer i Danmark.

De 2 kusiner ville nu bruge en måned til at køre rundt i Danmark for at følge deres bedstemors og deres egne forældres videre liv og færden i landet.

Vi havde nogle spændende dage sammen. De fik fotograferet meget til deres bog, og jeg fik mange oplysninger om den tid. De var glade for at se gården og alle omgivelserne, som de havde hørt deres forældre fortælle så meget om gennem årene. Åbenbart var de 7 år på gården de bedste i deres forældres barndom. Trist det blev så kort en tid!

En anden spændende dag var den 13.07.04., hvor en dame (76 år) havde taget tog og bus fra Frederikssund til Sørup. Omkring kl. 10.00 kom hun ind på gården. Jeg var desværre i byen for at handle, men vores søn sagde, at hun endelig måtte blive, for alt det med gamle dage interesserede mig meget. Han underholdt hende, og jeg kom heldigvis hurtigt hjem. Hun hed Ulla Sjøgren, og hendes mormor og morfar havde ejet gården i mange år. Det var Jørgen Hansen Jørgensen (1856-?) og Ane Marie Dorthea Jørgensen (1862-1952). Hendes mor (Laura Petrea Jørgensen (1895-?)) var født på gården.

Ulla havde i mange år ønsket at gense "Sønderholt", og da jeg kom hjem, fik hun en rundvisning på gården. Da hun var lille kom hun tit på gården, men kunne ikke huske meget derfra. Derimod fortalte hun, at bedsteforældrene længe boede i aftægtsboligen: "Haagens Minde". Der kom Ulla i alle ferier og weekends og trivedes pragtfuldt. Ulla og jeg gik over til "Haagens Minde". Vi blev inviteret indenfor, og hun genkendte det hele, trods de forandringer der var. Derefter gik vi over til Sørup Havn til slagter Viggo Johansens bondehus. Der så hun til sin store fornøjelse den lille badebro, hvorfra hun som lille havde lært at svømme og mange gange svømmet over til "Næbbet".

Vi gik tur gennem Sørup, hvor hun kunne genkende alle de ældste huse og ligeledes markerne, hvor hun havde leget sammen med de andre børn fra Sørup. Hvis børnene sneg sig ind på "Sønderholts" jord, fordi hun ville se moderens barndomshjem, blev de jaget væk af Holger Sode, som havde gården på den tid. Han ville ikke have børn rendende.

Ulla fortalte, at hun havde været med til bedsteforældrenes guldbryllop, der blev fejret med 100 gæster på Asminderød Kro. På lokalhistorisk arkiv havde jeg tidligere taget en kopi af et stort foto fra et guldbryllop med enormt mange gæster. Det hentede jeg fra min mappe, og da Ulla så det, blev hun utroligt overrasket. Hun viste mig, hvor hun sad: nede på gulvet, foran, sammen med de få børn der var med, og som den yngste, kun 9 år gammel.

Da Ulla var 20 år gammel, måtte hun ikke længere komme hos bedsteforældrene. Hendes mor sagde, at mormoderen var blevet tosset. Det formodes, at hun er blevet senil-dement, og derfor var det faktisk 56 år siden, Ulla sidst havde været i Sørup.

*Guldbryllop på Asminderød kro
21. april 1937 med 100 gæster.
Guldbrudeparret er Jørgen Han-
sen Jørgensen og hustru Dorte.
De boede i Haagens Minde, men
havde til 1915 ejet Sønderholt.*

"Ane maler kaffe"
af Valdemar Kornerup.
Interior fra Sønderholt

Jeg fotograferede de steder, Ulla ønskede, og hun fik senere billederne. Jeg fik nogle tallerkener af fajance, som de havde brugt hver dag på gården. De hænger nu i en tallerkenrække i en af gårdens længer i min samling af gamle køkkenting. Kl. 22.00 kørte jeg Ulla hjem til Frederikssund, og da havde vi næsten snakket uafbrudt i 12 timer. Det kan man da kalde et uventet besøg!

Endnu én lille oplevelse! Vores regnskabschef i firmaet, Nina, var i 2001 på ferie i Rusland. Under en frokostpause ved Baikalsøen ser de en stor skarvkoloni. Nina fortæller sin sidemand (en ældre herre), at hun fra sin arbejdsplads har udsigt til en skarvkoloni. Den ældre herre spørger, hvor hun arbejder. Efter at hun har forklaret det, finder de ud af, at han i 2 år (fra han var 15-17 år) har været karl på ”Sønderholt”. Det havde ikke været morsomt! Han sov på loftet, og når han om vinteren vågnede om morgenen, var der is på hans dyne. Han husker disse 2 år, som de værste i hans liv.

Gårdens senere ejere har vi hørt en del om, bl.a. gennem vore gode naboer Lizzie & Jens Mortensen samt fra Aubert Andersen (f. 1914), som flyttede til Sørup i 1940.

Jeg har lavet mange scrapbøger og mapper om ”Sønderholt” og Sørup – også én om vaskerierne i Sørup.

Jeg altid meget interesseret i flere historier om ”de gode gamle dage” i Sørup.

Humblebæk Strandvej

Niels-Jørgen Pedersen

Ved det smalleste sted på Gl. Strandvej gennem Sletten 1952

Meget vand er løbet i stranden siden Strandvejen kun var et sandet hjulspor langs Øresund.

Tilbage i tiden foregik langt største delen af trafikken mellem Helsingør og Hovedstaden søværts på Øresund. Med de fredelige tider i 1700-årene blev mange nye anlæg sat i værk. I Nordsjælland gav behovet for en mere komfortabel trafik mellem de kongelige slotte sig udslag i anlæg af nye kongeveje, men dem måtte almindelige mennesker ikke benytte. Kongevejene havde også en militær strategisk baggrund i

den hurtigere forbindelse over land, ikke mindst når sundet lå fyldt med fjendtlige skibe.

Som det så ofte er set med nye strømninger, der vinder indpas hos de højere stænder, så trænger disse nyheder først igennem for den brede befolkning ét hundrede år senere. Sådan gik det også den gang med hensyn til bedre veje og lette køretøjer. Fra midten af 1800-årene steg behovet og dermed også bestræbelserne for at få udbygget vejnettet til almindelig brug. Kongevejene blev på den måde banebrydende for en forbedret trafikafvikling, selvom de i begyndelsen var forbeholdt de kongelige.

Lokalt fik Strandvejen gennem Sletten og Humlebæk først en ordentlig befæstning i sidste halvdel af 1800-årene. Men især gennem Slettens snævre bebyggelse var det besværligt med den øgede trafik. Utallige er de gange, hvor vejproblemerne er fremme i avisernes spalter. Den tredje juni 1913 bragte Frederiksborg Amts Avis et særlig fyldigt referat fra et møde på Sletten Kro. Mødet var foranlediget af et - *Andragende om en mulig udvidelse af Strandvejen gennem Sletten*. Den lokale grundejerforening stod bag andragendet, der var påtegnet af 132 underskrivere, og det var allerede indsendt til amtsvejinspektøren i oktober 1910. På mødet havde amtsvejinspektør Kjærgaard redegjort for de to forslag, der var fremlagt. Enten skulle flere huse sløjfes for at opnå blot en kneben vejbredde gennem Sletten, eller også skulle en forlægning af vejen føre denne vest om byen med en bredde på 11 meter for kørende og 2 meter til gangsti. *"Vest om byen er der ingen bebyggelser. Man har tænkt sig Vejen gaaende ud fra den gamle Vej ved Lave Skov mellem Sletten og Nivaa, derefter op i højden, for sluttelig at mødes med den nuværende Vej på ny ved den gamle Skole. Længden bliver 200 meter kortere end den nuværende Vej, og man slipper for to meget skarpe Vejsving, alle Angreb fra Søens Side, og faar tilmed gode og nutidssvarende Færdselsforhold."*

Vejanlægget vest om Sletten antoges at ville koste 53.000 kroner. Vejen gennem Sletten ville med udvidelser komme til at koste noget mindre men ville også være en del ringere. Sognerådsformanden mente at rådet ville stille sig velvilligt til spørgsmålet om at gøre den nuværende vej til sognevej. Til forhandling med lodsejerne i Sletten nedsattes et udvalg bestående af fiskerne, Peder Pedersen, Wilh. Hansen, Hvidtfeldt Larsen og tandlæge Kjærsgaard.

Der kom til at gå endnu en halv snes år med møder og skrivelser før man kom i gang.

*Købmandsbandelen ved Lave
skov foto ca. 1910*

Det blev de forringede beskæftigelsesmuligheder, som følge af den første verdenskrig, der blev afgørende for igangsættelsen af vejanlægget. Indenrigsministeriet havde henstillet til amter og kommuner, at de fremskyndede offentlige anlægsarbejder til afhjælpning af arbejdsløsheden. Aviserne bragte den 3. maj 1921 en bekendtgørelse fra Frederiksborg Amtsråd om ekspropriation af arealer med videre i anledning af Strandvejsforlægningen i Sletten - Humlebæk kvarteret. Forretningen påbegyndes onsdag den 18. maj klokken 10.00 ved indkørslen til Lave Skov, hvorefter vejlinien herfra og til Humlebæk Kro passerer. Klokken 13.30 fortsættes forretningen på Sletten Kro, hvor protokol vil blive optaget.

Linieføringen af den nye strandvej gennem Laveskov og det nye Humlebæk tog sin begyndelse fra kommunegrænsen i syd ved Lave Skovs købmandshandel og op til Humlebæk Hotel i nord.

Står man ved det lille anlæg ved krydset mellem de to strandveje kan man godt blive lidt betaget af, at denne flotte vej gennem skoven blev bygget, kun ti år efter at autobilet fik adgang til at indtage hestekøretøjernes plads på de danske veje. Samtidig

Hvor den nye vej tilsluttes Gl. Strandvej. Foto ca. 1930. På dette sted graves der en del af bakken gennem Lave skov, da forlængelsen af den nye vej føres over strandengene i 1946. "Vandstrandvejen"

kan man også dvæle lidt ved den omstændighed, at den dejlige gamle skov er blevet parteret i tre dele af moderne trafik.

Den nye strandvej fik lov til at være ny i 84 år. Vi skal fremover vænne os til at den hedder Humlebæk Strandvej, og det er vel også godt nok, selvom den rigtige Strandvej, den gamle Strandvej, stadigvæk ligger der nede tæt ved stranden. Man kunne let forledes til at tro, at vejen gennem Laveskov blev skabt for at imødekomme automobilets fremfærd, men faktisk havde man allerede i attenhundredefirserne planlagt at gennemføre en udvidelse af Strandvejen i hele sit forløb til otte alens bredde, omregnet var der tale om fem meter. Det lyder ikke af så meget i vore dage, men med rabatter i vejsiderne var det flere steder ikke muligt. Gennem Sletten var det helt umuligt. Tanken om at forlægge vejen ved at skære sig igennem Laveskov var da også opstået allerede et halvt århundrede før den blev gennemført.

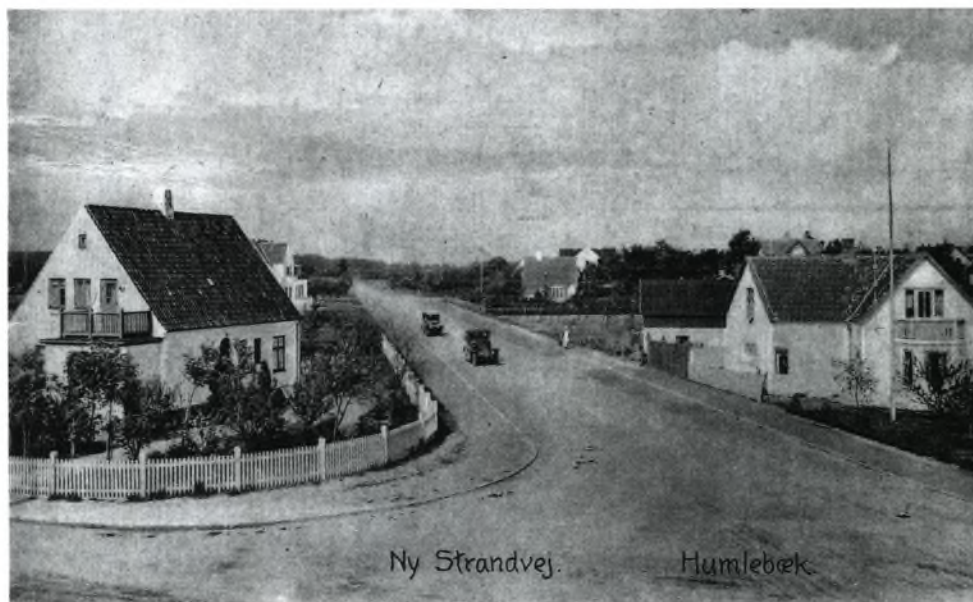
Efter de nødvendige ekspropriationsforretninger og øvrige forberedelser kom arbejdet så endelig i gang. Præcis hvornår det første spadestik blev taget ses ikke, men der kom til at gå omkring tre år med at færdiggøre projektet. Det nye stykke

Strandvej mellem Nivå og Humlebæk blev indviet til offentlig færdsel den 22 maj 1924. Seancen blev overværet af Amtsrådets Vejudvalg. Anlægget kom til at koste 700.000 kroner, hvoraf Asminderød-Grønholt kommune betalte de 10 %. Med anlægget af den nye Strandvej gennem Lave Skov overgik den gamle Strandvej til sognevej og de omkring 1911 opsatte nye kilometersten - 31, 32 og 33 km. - blev flyttet op til den nye vej.

Strandvejens snit gennem landskabet var til gene for en del af lodsejerne, men langt de fleste fik med vejen nye muligheder for at udstykke af deres jord til nye husparceller.

Ved sognerådets møde den 15 januar 1925 behandlede man en ansøgning fra fabrikant Olaf Borch, Slettens Minde, om at drive et traktørsted med udskænkning af stærke drikke. Med ansøgningen fulgte planer og rids over den eventuelle restauration, der skulle ligge ud til den nye Strandvej. Foran bygningen tænkes anlagt en stor have med automobilpark og et benzintank anlæg. Gårdejer Jens Sørensen var imod, han mente at der var udskænkingssteder nok i området. Direktør Hansen mente derimod, at den nye Strandvej gik gennem et så smukt parti, at der burde være en

Ved Torpenvejen, da den nye strandvej var ganske ny. Pensionat "Rønnebærhuset" til venstre og vognmand Larsens bus til højre.

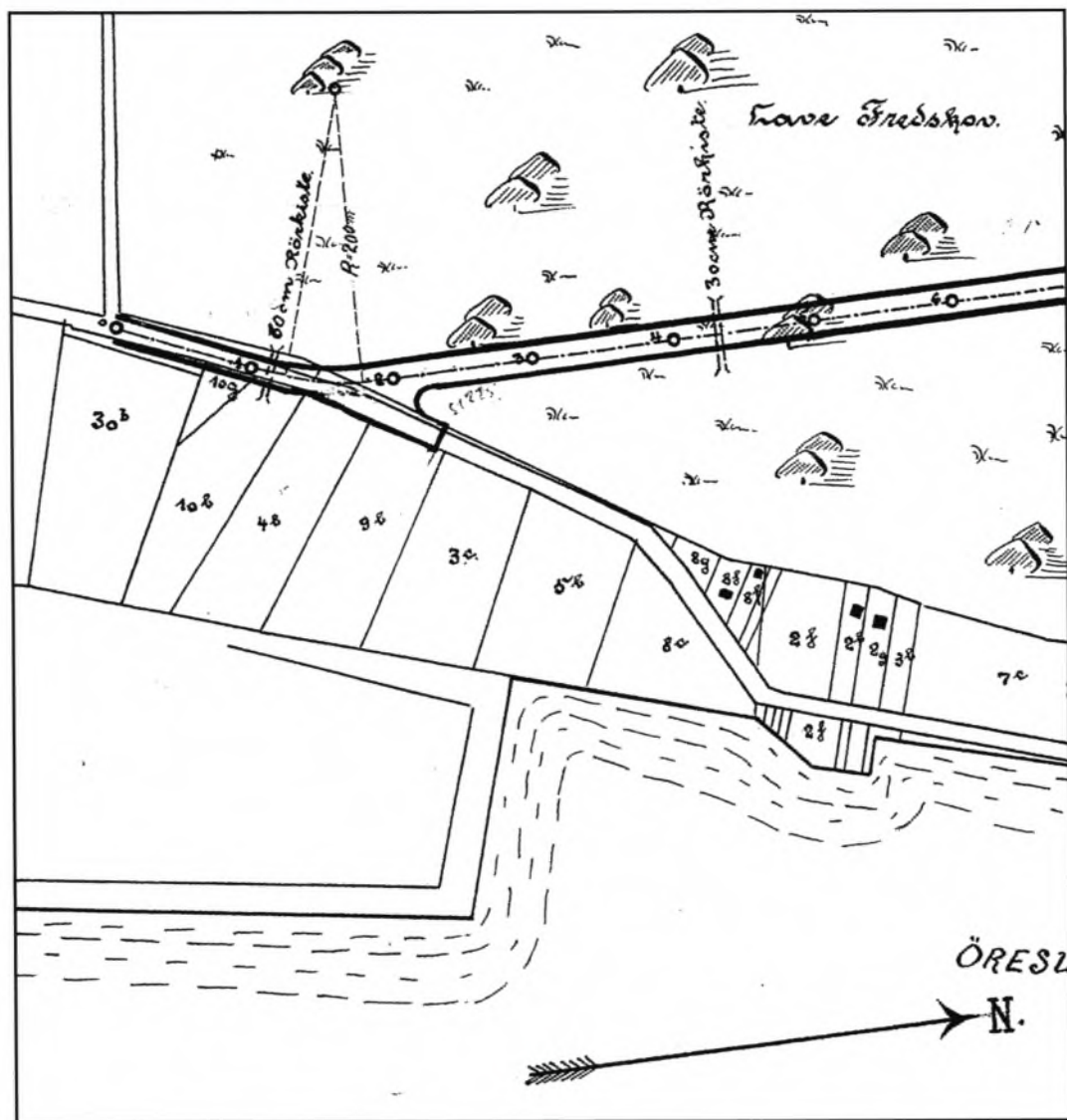

restauration i Borchs park. Bevillingen blev anbefalet og endelig vedtaget på mødet den 23 januar 1925. Trods protestskrivelser og underskriftindsamling imod tilladelsen fik han sommerbevilling for en periode af 8 år.

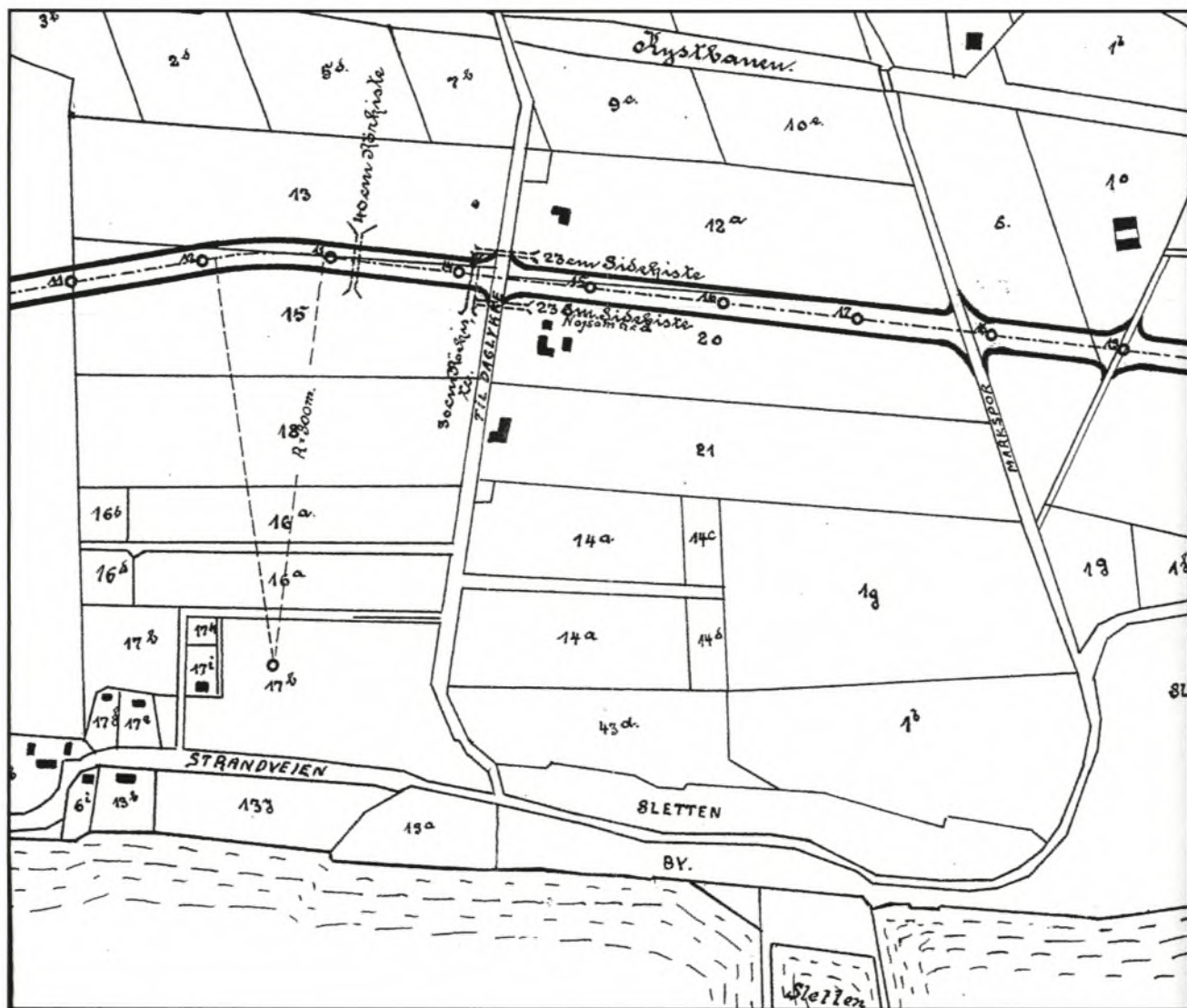
Imidlertid blev hverken sommerrestaurant eller benzintank dog nogensinde realiseret. Fabrikant Borch meddelte myndighederne i april 1927, at han på grund af svigtende helbred gav afkald på bevillingen. Kort forinden havde Købmand Laurits Jensen på hjørnet af Ny Strandvej og Torpenvej søgt om tilladelse til at opstille benzintank ved sin forretning. Det blev anbefalet. Denne forretning er siden blevet kendt som *Sæbehuset*, da købmand Jensens døtre overtog bedriften. Den Ny Strandvej åbnede også op for nye strøg-forretninger. Cykelhandler *Billig Hansen* på det andet hjørne og pensionat *Rønnebær Huset* på det tredje hjørne. Ved det fjerde hjørne havde vognmand Larsen sin gesjæft. Det eneste sted, hvor man måtte nedrive og sløjfe bygninger, var på stykket mellem Jernbaneallé og Nyvej. Udlængerne til den lille landbrugsejendom, *Landhyst*, måtte vige for vejen, det samme gjaldt også en forholdsvis nybygget nabovilla. Det må vel siges at være billigt sluppet på en så forholdsvis lang vejstrækning.

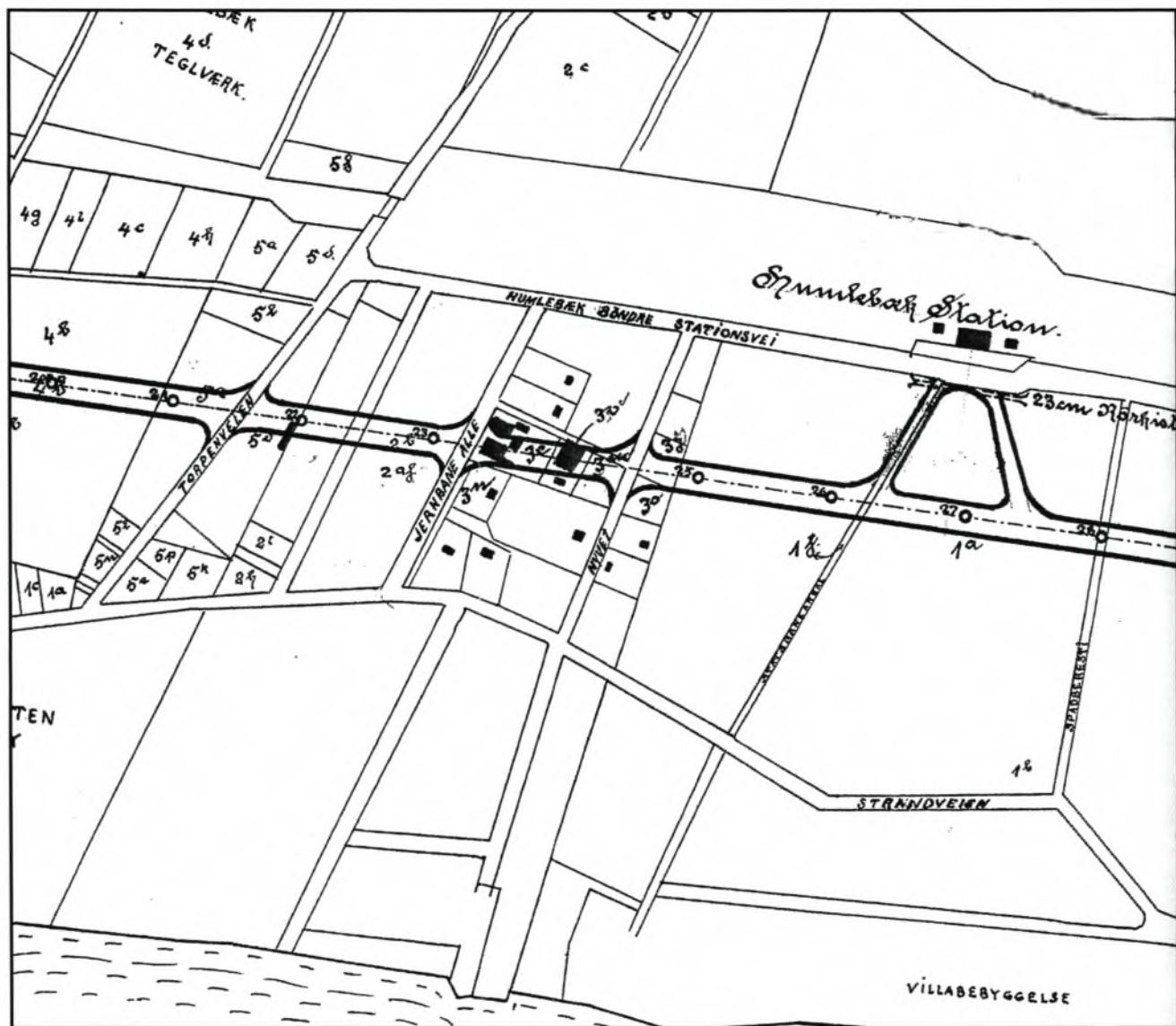
Naturen blev igen den store taber, som den så ofte gør det, når vi vil frem. To gange er Laveskov og Hejreskoven blevet flækket igennem på langs. Med motorvejen gik det udover Langstrup mose og Kelleris Hegn. Ved passende lejligheder glæder vi os over at bo i en af landets skønneste egne med en overdådig natur og det til trods for, at vi igen og igen splitter skønheden op med nye trafikale *floder*, hver gang med store omkostninger for naturen. Stilheden og bevægelsesfriheden er blevet beskåret både for dyr og mennesker i vore moser og skove.

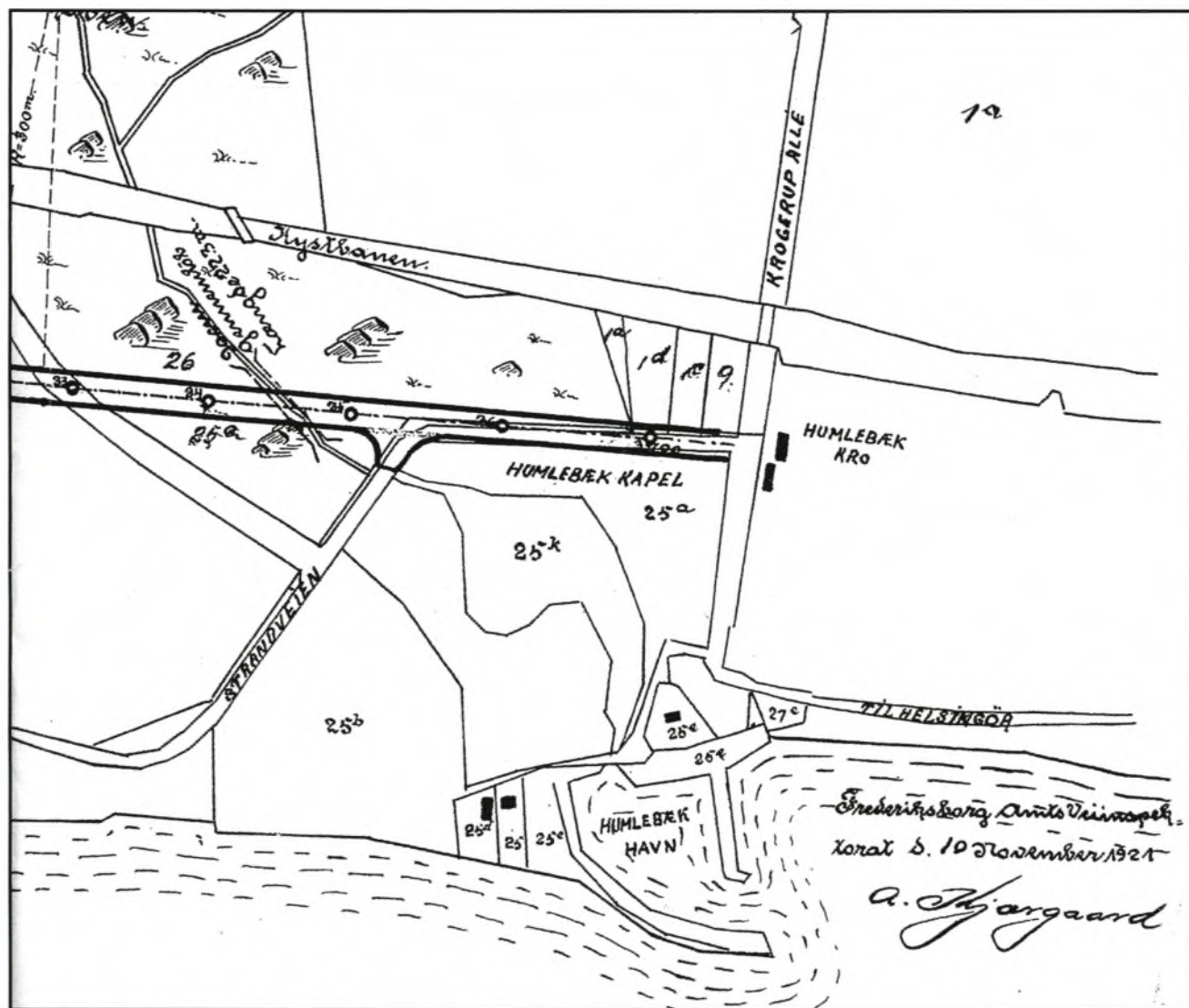
Situationsplan over Strandvejsforlægningen i Sletten: Humlebækkvarteret.
 Udfærdiget af Frederiksborg Amts Vejinspektorat den 10. november 1921.
 Undertegnet af A. Kjærgaard.

Hvor den nye vej møder
 Gl. Strandvej i
 Lave skov sydlige del.

To nye veje opstod, da Nordre Stationsvej blev delt af den nye vej. Den vestlige del blev til Hejreskov alle, og den østlige del Louisevej. Den nye vej ender brat ved kroen, og venter kun på at komme videre.

Humblebæk hotel under nedrivningen midt i 1930'erne, hvor det måtte vige for Strandvejens videreførelse mod Espergårde.

Kilder:

Torben Topsøe-Jensen, *Fem Mil Langs Øresund*.

Diverse notitser i aviserne, *Frederiksborg Amts Avis*
og *Fredensborg Avis* (Lokaludgave af Helsingør Avis)

Fotos og tegninger:

Fredensborg arkiverne og eget arkiv.

Februar 2009.

Rådhusudvidelserne fra 1974 og 1982 er revet ned.
Tilbage står Vandtårnet, Asylet, Alderdomshjemmet
og rådhuset fra 1919.

Foto: BSL

Forside:

Anstaltens Bakke, Tinghusvej,
skitse af Schwalbe slut 1800 tallet.

På skitsen ses Asylet og "Arbejdsanstalten",
i baggrunden anes "Skovly".

